

Romano vodi

romská duše

číslo 11	listopad 2007
ročník V	cena výtisku 20 Kč

**Boty opravuje
již dvaadvacet let**

**Jiří Čunek
si podrazil nohy sám**

Neplodnou proti své vůli

Romano vodi

Zajímají vás příspěvky vítězů Literární ceny Mileny Hübschmannové?

Speciální literární příloha časopisu *Romano vodi*
je již na světě! Nyní si ji můžete přečíst i vy!

Objednávky posílejte na adresu:

Romea, o. s.
Žitná 49, Praha 1
110 00

romea@romea.cz

RomanoVodi
romská duše

JSTE BEZ PRÁCE A CHCETE TO ZMĚNIT? UŽ NEMUSÍTE HLEDAT! MY VYBÍRÁME, VY DOSTÁVÁTE!

ZAREGISTRUJTE SE
NA NASICH STRÁNKÁCH!

DENNĚ BUDETE E-MAILEM DOSTÁVAT
NABÍDKU VOLNÝCH PRACOVNÍCH MÍST.

NECHOĎTE PRO INFORMACI DALEKO!

WWW.BURZAPRACE.ROMEA.CZ

Str. 1: obsah, editorial**Str. 2-3: události**

- Nechtěli zaměstnat Roma, zaplatí 50 tisíc
- Za noční razii policistů do bytu zatím jen omluva
- Zástupci známých romských organizací Čun-kovo odstoupení uvítali
- Pochod pražským židovským městem

Str. 4-5: ptáme se za vás

Ve dvou rozhovorech se dozvíte o případu nechtěné sterilizace romské ženy. Iveta Červenáková z Ostravy se svěří s osobní stránkou problému a její advokátka Mgr. Michaela Kopalová, které se podařilo vysoudit pro svou klientku odškodnění, popíše, jak to vidí z právního hlediska.

Str. 6-7: reportáž měsíce

Vidnava leží v Jeseníkách a má tu smůlu, že tam nejen hodně prší, a tak bývá často zaplavena vodou z místní říčky. Naštěstí už mnozí romští obyvatelé záplavové oblasti nemusejí jen čekat na pomoc zvenčí, mnozí z nich se naučili zvládat opravy sami.

Str. 8-9: rozhovor

Romeo Varga pracuje pro slovinskou organizaci RRA Mura, jež je jedním z mezinárodních partnerů projektu, který běží v České republice pod názvem „Podpora Romů v Praze“.

Str. 10-11: komentovaná událost, anketa

Od takzvané sametové revoluce, která „vypukla“ pokojnou manifestací studentů 17. listopadu 1989, uplynulo už 18 let. Komentář bilancuje, co dobrého i špatného se během těch let plných naděje událo a co návrat k demokratickému systému znamená pro Romy.

Str. 12: zprávy ze světa

- Podle nositele Nobelovy ceny jsou černoši méně inteligentní než bílí
- Skinheadi zabili známého šachistu
- Fotbalisté bojují proti rasismu, připojil se i klub Bohemians 1905

Str. 13: komentář

Návrh antidiskriminačního zákona již prošel prvním čtením v Poslanecké sněmovně. Pokud by však byl v současné podobě Parlamentem ČR přijat, nic nového by to nejspíš nepřineslo. Hlavně proto, že v něm chybí důležité instituty, které by dovolovaly se diskriminaci účinně bránit.

Str. 14-16: pod povrchem

Dnešní rubrika pod povrchem přináší zajímavou reportáž Tomáše Holuba, který tentokrát zamířil do ringu.

Str. 17: literatura

Erika Oláhová čtenářskou veřejnost svým knižním debutem *Nechci se vrátit mezi mrtvé* doslova uhranula. Její kniha povídek dokáže v dnešní době už dost otrlé, hrůze a násilí přivyklé čtenáře docela postrašit a přinutit k zamyšlení: Opravdu není nic mezi nebem a zemí?

Str. 18: sport

Dvacetiletý fotbalista Mirek Čonka, přezdívaný Cony, si při studiu střední školy už vydělává fotbalem. Hraje za FK Česká Lípa a má před sebou zřejmě nadějnou fotbalovou kariéru.

Str. 19: našima očima

V rubrice pro mladé čtenáře se vracíme k výročí 17. listopadu – tzv. sametové revoluci. Tomáš Bystřý zjišťoval, co o době před převratem vědí studenti a žáci, a rubriku doplnil rozhovorem s politologem Jiřím Pehe na stejné téma.

Str. 20: putování za romskou duší

Padesátiletý Jaroslav Piskor vystudoval Střední odborné učiliště obuvnické v Liberci a od té doby se opravami obuvi živí. Daří se mu dobře, sám pracuje v Karlíně, ale podařilo se mu v Praze vybudovat další tři pobočky. Má spoustu spokojených zákazníků, kteří se k němu velmi rádi vracejí.

Str. 21: hudební recenze

V recenzi Vladimíra Vlasáka se můžete dočíst o romské cimbálové skupině z Liberce, která si svými tóny dokáže podmanit každého milovníka kvalitní romské muziky.

Str. 22-23: profil

Mgr. Sri Kumar Vishwanathan, předseda o. s. Vzájemné soužití, stál na severní Moravě u zrodu celkem úspěšného projektu policejní asistence. Zatím se docela podařilo vymýtit mezi ostravskými Romy lichvu, i když policie a všichni účastníci projektu musejí stále čelit novým nelegálním jevům.

Str. 24-25: kulturní střípky

V povídkové prvotině *Trispras* se autor Gejza Horváth vrací do kraje svého dětství a podařilo se mu zachytit místy humorné, jindy smutně reálné život jedné z mnoha slovenských osad. Ve třinácti českých městech se chýlí k závěru mnohažánrový festival s podtitulem *Dialog kultur*; kulturní střípky vás zvou na jednu z posledních akcí.

Titulní obálka: Marie Benešová

Zadní obálka: Jarmila Balážová / ARBE

Milí čtenáři,

s editorialem pro listopadové číslo *Romano* vodi jsem záměrně čekala. Vedly mě k tomu dva důvody. Prvním byl mistr Čunek, pán, který s miliony na kontě pobíral sociální dávky a pak byl tak duchaplný, že část svého programu a své image postavil na kritice lidí, kteří zneužívají sociální systém v této zemi. Odlétala jsem do zahraničí v okamžiku, kdy se očekávala jeho demise. Pořád ale nebylo jasné, jestli i tohle obvinění nebude chtít přežít a ministerského křesla se nebude držet vši silou vsetinského šetřílka. Když mi pak kolega napsal druhý den SMS, že Čunek už není místopředsedou české vlády, hned se mi do vlasti vracelo lépe! No a pak další věc způsobila otálení s úvodníkem. Čtěl jsem vědět, jak dopadne zakázaný pochod Mladých národních demokratů, ve skutečnosti lidí, kteří mají prokazatelně spojení s neonacisty, vyznávající nadřazenost bílé rasy, organizují pochody na podporu odsouzených popíračů holocaustu apod. Většina z vás jistě ví, že členové nedávno zaregistrovaného občanského sdružení s tímhle na první pohled nevinným názvem se rekrutují z řad příznivců neonacistů, a že měli v plánu právě v den výročí tzv. Křišťálové noci projít bývalým židovským městem. Na nátlak židovské komunity, neziskového sektoru a koneckonců i mezinárodní a domácí politické reprezentace jim byl všemi instancemi – Magistrátem hlavního města Prahy i soudy – pochod zakázán. Oni i přesto prostřednictvím svých webových stránek a médií vzkazovali, že demonstraci proti naší účasti v Iráku (oficiálně nahlášený důvod demonstrace, jejíž propojenost s datem výročí jednoho z nejvýraznějších židovských pogromů a zejména s místem bývalé židovské čtvrti v Praze, je více než neodpovídající a tudíž jiný záměr více než zřejmý), uskuteční a že známými uličkami projdou. Židovská obec, Židovská liberální unie, Židovské muzeum v Praze, spousta neziskovek, i jednotlivců, dokonce včetně politiků, vyjadřovali svůj nesouhlas. V pražských ulicích se sešlo více než dva tisíce lidí, započítáme-li antifasisty, dojdeme k číslu tři tisíce. Tedy nejvíce od demonstrace následující po smrti soudánského studenta Vysoké školy ekonomické v Praze Hassana Elamina Abdelradiho, kterého mladý skinhead zavraždil osmého listopadu 1997. A právě ta účast a ochota lidí jít do ulic a vyjádřit svoji solidaritu s oběťmi násilí, ať již toho předválečného, genocidního nebo i rasového po roce 1989, mě opravdu dojaly. Žlutá židovská hvězda přilepená na kabáty a bundy coby projev ztotožnění a příslušnosti k jednomu národu, jedné moralce, jedné filozofii (ne fašismu, nacismu, neonacismu, rasismu) jakbysmet. Od převratu v devětaosmdesátém uplynulo osmnáct let. Česká demokracie je plnoletá, mám radost, že se tak i chová. I když upřímně, tentokrát šlo o pochod Prahou v den výročí největšího pogromu na Židy, který znamenal více než devadesát mrtvých, vypálené synagogy, výlohy obchodů (proto trochu posměšně Křišťálová noc? řinčely střepy, sklo), třicet tisíc deportovaných do koncentračních táborů, vlastně počátek likvidace tohoto národa v Evropě. Na Českou republiku byla soustředěna mezinárodní pozornost, židovská komunita má výrazné mediální sympatiizanty, má své zástupce i mezi českými politiky (a to rozhodně není výtku, naopak), což vše napomohlo tomu, že se podařilo věc zvládnout tímto způsobem. Existuje ale celá řada jiných pochodů, demonstrací, které prostě povoleny jsou a bezpečnostní opatření nedosahují takto výrazných a razantních rovin. Pravděpodobně je ale dobré vnímat letošní desátý listopad jako jakýsi model, precedens, na nějž se lze odvolávat, který lze vymáhat a hlavně jehož zákonné normy snad lze využít i v budoucnu. Doufáme a věříme tentokrát českým politikům, že zlo se skutečně musí vymýtit hned v počátku a že svých slov budou dbát i v budoucnu. Není pro občana větší motivace k víře ve fungování země, kde žije, pracuje a volí, než vidět, že jim zvolení zástupci stojí na straně spravedlnosti a vždy proti zlu, které si uvědomují vždy dostatečně zřetelně.

Jarmila Balážová

Romano vodi 1

Foto: Kateřina Šimerová

Kratce:

Erfurt (Německo),
6. 10. 2007

Ostrou kritiku postavení romské menšiny v České republice přednesl předseda Společnosti Romů na Moravě Karel Holomek na výroční konferenci Česko-německého diskusního fóra, která se konala v německém Erfurtu. Český stát podle něj nenaplnil zákon o odškodnění romských obětí za 2. světové války, neboť ze 7000 žadatelů prý bylo odškodněno jen 200 lidí.

Praha,
9. 10. 2007

Pražský vrchní soud dnes definitivně přikl odškodně a omluvu romskému studentovi Marku Polákovi za rasově motivované napadení v roce 2002. Každý ze čtveřice tehdejších útočníků mu zaplatí 25 000 korun. Odvolací soud tak po více než dvou letech potvrdil verdikt městského soudu z května 2005.

Eisenstadt (Rakousko),
16. 10. 2007

V rakouském Eisenstadtu byl představen překlad biblických pěti knih Mojžíšových do romštiny. Převedení úvodní části Starého zákona do jazyka Romů předznamenává první kompletní vydání Starého zákona v romštině, s nímž se počítá na příští rok.

Pardubice,
25. 10. 2007

Strážník pardubické městské policie Michal Kašpar, který byl označen za aktivního neonacistu, odchází na konci října do civilu. Na výpovědi se dohodl s vedením policie. Novinářům to řekl ředitel Městské policie Pardubice Petr Kvaš.

Praha,
30. 10. 2007

Studenti mediálního kursu občanského sdružení ROMEA představili na slavnostním setkání účastníků projektu Podpora Romů v Praze dokumentární film o tomto projektu. Dokument představuje jednotlivé části tříletého projektu zaměřeného na pražské Romy, zhlédnout ho můžete na stránkách první romské internetové v ČR www.romea.tv.

Foto: Zdeněk Ryšavý

Neonacisté Prahou neprošli

Praha, 10. 11. 2007

Pravicoví radikálové ohlásili na 10. listopadu 2007, v den výročí protizidovského pogromu v nacistickém Německu, pochod bývalou židovskou čtvrtí v Praze. Plánovaná provokace, oficiálně ohlášená jako protest proti účasti ČR na okupaci Iráku, vyvolala v české společnosti obavy a kritiku z mnoha stran. Zápornou odezvu měla i v zahraničí. Nejvyšší správní soud nakonec pochod zakázal s tím, že extrémně pravicové sdružení Mladí národní demokraté nesplnilo zákonné náležitosti při ohlašování pochodu. Neonacisté přesto avizovali, že centrem Prahy projdou.

Židovské a lidsko-právní organizace zorganizovaly proti pochodu celkem tři protiakce. Rovněž občanské sdružení ROMEA vyzvalo Romy, aby se blokací pochodu neonacistů zúčastnili. Do centra Prahy nakonec přišlo přes dva tisíce lidí vyjádřit odpor vůči neonacistům.

Do Prahy přijely i stovky pravicových a levicových radikálů, odpoledne i v podvečer se po městě pohybovaly jejich skupiny. Přestože se zamýšlený pochod neonacistů Židovským Městem díky policejním opatřením nekonal, na několika místech se odehrály potyčky mezi levicovými a pravicovými extrémisty. Po jejich rvačkách zůstali i ranění. Policie předvedla 250 až 300 osob z obou stran. Na pražském Josefově se kolem druhé hodiny sešla asi stovka osobností k pietní vzpomínce. Byli mezi nimi i pražský primátor Pavel Bém (ODS), ministr Cyril Svoboda (KDU-ČSL) či poslanec ODS Vlastimil Tlustý. Shromáždění se zúčastnil i Čeněk Růžička z Výboru pro odškodnění romského holocaustu, Vojtěch Lavička a další členové sdružení ROMEA. Rabin Karel Sidon vedl modlitbu za oběti pogromu z roku 1938. V Maiselově ulici ji sledovalo několik set lidí, kteří se pak přesunuli na Staroměstské náměstí.

Kolem třetí hodiny začalo největší pietní shromáždění na Staroměstském náměstí. Před pódiem vlály izraelské vlajky a nad hlavami účastníků byly transparenty s nápisy „Náci vraťte se do hrobu“ či „Stop neonacis-

mu“. Po zahájení zazněla z pódia modlitba za 50 milionů obětí nacistického útlaku, která byla zakončena jmenováním koncentračních táborů, vypálených obcí a míst bojů druhé světové války.

U Staronové synagogy se promítaly záběry z dřívějších pochodů českých neonacistů – přenesené se tak vlastně jako jediní z neonacistů do bývalé pražské židovské čtvrti dostali. Neonacisté zvolili namísto hromadného pochodu ulicemi taktiku rozptýlení do několika menších skupin poté, co se dozvěděli o plánovaných rozsáhlých policejních opatřeních. Do Židovského Města se nakonec neonacistické skupiny nedostaly. Mnozí z neonacistů, které policie zadržela, měli u sebe zbraně.

K prvnímu vážnějšímu střetu došlo u Právnické fakulty UK. Jeden neonacista střelil plynovou pistolí do davu, za což ho napadli anarchisté a muž skončil v nemocnici.

Podle primátora Pavla Béma bylo ve městě zhruba 1000 levicových radikálů a 300 až 400 pravicových extrémistů. V pohotovosti byly stovky policistů včetně těžkooděnců a jízdních oddílů, ulicemi křížovaly obrněné transportéry, nad městem kroužily vrtulníky, připraveno bylo i vodní dělo. Podle předběžných odhadů bude neonacistická provokace stát daňové poplatníky až 15 milionů korun. Pravděpodobně největší bezpečnostní opatření letošního roku policie odvolala kolem 21.00 hod.

Za noční razii policistů do bytu zatím jen omluva

Hradec Králové, 23. 10. 2007

Krajský soud v Hradci Králové rozhodl, že dva bývalí policisté Marek Vraštil a Karel Berousek, kteří v roce 2003 v noci vnikli do bytu romské rodiny Danišových z Popovic na Jičínsku a její členy fyzicky a slovně napadli, se musí jen omluvit. Podle soudu nedosáhl útok intenzity, který by vyžadoval přiznání peněžitého odškodnění 300 000 korun. V roce 2005 byli oba muži odsouzeni k podmíněným trestům.

„Vraštil se musí omluvit dvěma členům rodiny za to, že neoprávněně vnikl a setrval v bytě, kde slovně i fyzicky napadal a urážel členy rodiny. Berousek se musí omluvit

za to, že do bytu vnikl a pasivně přihlížel jednání," odůvodnila rozsudek soudkyně Věra Adámková. Tři členové romské rodiny se žalobou domáhali omluvy a finančního odškodnění 300 000 korun, podle soudu však na náhradu nemajetkové újmy nemají nárok. „Mám za to, že se jim dostalo zadostiučinění již tím trestním rozsudkem, pro jednáním věci před soudem. To jednání netrvalo zas tak dlouho, ani zranění nebyla vážná," řekla Adámková. Dnešní vynesení rozsudku sledovala kromě novinářů pouze zástupkyně Ligy lidských

práv Jana Koláčková, která řekla, že po domluvě s klienty podá v případě odvolání. „Rozhodně s rozsudkem nejsme spokojeni, podle nás došlo k nepochopení pojmu psychická újma. Soud měl klást důraz například na to, že tam byla těhotná žena, policisté tam vnikli v nočních hodinách a přepadli tam rodinu, které nadávali," řekla Koláčková. V trestním řízení byli dnes oba útočníci odsouzeni za porušování domovní svobody k podmíněným trestům odnětí svobody. Poškozeným měli zaplatit necelých 5000 Kč jako odškodnění. Dodnes tak neučinili.

Zástupci známých romských organizací Čunkovo odstoupení uvítali

Praha, 1. 11. 2007

Zprávu o odchodu vicepremiéra Jiřího Čunka (KDU-ČSL) z vlády přivítali představitelé známých romských organizací. Čunek uložil v roce 1998, kdy jeho rodina pobírala sociální dávky od státu, do bank celkem 3,5 milionu korun. V bankách se prokazoval občanským průkazem, který o rok a půl dříve nahlásil jako ztracený. Někteří představitelé romských organizací očekávají zklidnění napětí mezi českou většinou a romskou menšinou, k němuž podle nich Čunek přispěl. Jiní zas míní, že šéf lidovců jen uvolní místo „dalším populistům". Všichni ale doufají, že se případy spojené s Čunkovým jménem vyšetří. Podle Vojtěcha Lavičky ze sdružení Romea skončil „Čunkův razantní výstup na vrchol hory politické moci bungee jumpingem pro sebevrahy – bez gumy".

„Myslím si, že je paradoxní příčina odstoupení pana Čunka. Za mnohem amorálnější či skandálnější se považuje v této zemi zneužití sociálních dávek, ačkoliv se nemusí v každém případě jednat trestný čin. Osobně považuji na této situaci za skandální to, že jeho výroky o Romech a způsob řešení bydlení Romů ze Vsetína nebyly důvodem jeho odstoupení," uvedl pro Romano vodi David Beňák. „Zase se jednou potvrdilo, že lež má krátké nohy a že svoboda médií je velice důležitá," uvedla bývalá ředitelka sdružení Athinganoi Gabriela Hrabaňová, která je nyní odbornou asistentkou Open Society Institute v Budapešti.

Čeněk Růžička z Výboru pro odstranění romského holocaustu ČTK řekl, že si v České republice nedovede představit Roma, který by Čunkův odchod z kabinetu neuvítal. „Milion nikdy nevidělo 99 procent Romů. Neznám žádného, který by ho měl a ještě dokázal od státu dostat 200 000 korun na dávkách," řekl Růžička.

Podle Petry Vyhňákové z R-Mostů jeho odstoupení přispěje k uklidnění situace, protože u moci nebude někdo, komu rasistické výlevy na adresu menšin normálně procházejí.

Nechtěli zaměstnat Roma, zaplatí 50 tisíc

Foto:Marie Benešová

Praha, 6. 10. 2007

Pavel Šarišský z Chebu vysoudil na firmě IMAGE-n-west omluvu a 50 tisíc korun. Bývalá jednatelka a majitelka společnosti Naďa Mihailová Šarišského odmítla zaměstnat jen proto, že je Rom. „Cikány nezaměstnávám," řekla majitelka Pavlu Šarišskému. Podle Evropského monitorovacího centra je diskriminace Romů v Česku velmi

rozšířená. K soudu se přesto dostalo jen pár případů. Pražský městský soud měl jednoduché rozhodování. Ukrajinka Mihailová se totiž důvody, proč Šarišského nepřijala na místo dělníka v dřevovýrobě, nijak netajila, a to, že „Cikány nezaměstnávám," pověděla i kontrole

z obecního úřadu. Do do IMAGE-n-west poslal Šarišského pracovní úřad 22. června 2005. Mihailová mu bez řečí do formuláře z úřadu napsala, že ho nepřijímá a důvodem je fakt, že odmítl noční směny.

S tím Šarišský nesouhlasil a druhý den přinesl potvrzení z pekárny, kde před časem čtyři měsíce dělal, a doložil, že pracoval i přes noc. To prý Mihailovou rozzuřilo. „Rychle to přeškrtna a napsala, že organizace o mě nemá zájem. Pak mi začala strašně nadávat a urážet mě. Řekla, že my Cikáni chceme jen razítka a že mě nepřijme, protože jsem Cikán a na shledanou. Z její strany to byla nehoráznost a pro mne ponížení," popsal případ Šarišský. České soudy zatím řešily jen několik málo případů diskriminace Romů. Další dva podobné případy se staly v Hradci Králové a v Praze. V prvním odmítla firma Akyma přijmout Romku do závodní kuchyně, v druhém se provinila prodejna džín Scorpio Club.

Krátce:

Brno, 31. 10. 2007

Primátor statutárního města Brna Roman Onderka spolu prvním náměstkem hejtmána JMK Ing. Milanem Venclíkem ocenil první zaměstnavatele, kteří splnili podmínky pro udělení značky „Ethnic Friendly zaměstnavatel" organizace IQ Roma servis. Mezi prvními čtyřmi oceněnými jsou Audacio, s. r. o., Inventec (Czech), s. r. o., Úřad práce Brno-město a Zetor Tractors, a. s.

Brno, 1. 11. 2007

Výpověďmi obžalovaných začal soud se čtveřicí mladíků, kteří měli v Hodoníně upálit šestadvacetiletého Roma. Žaloba viní mladíky z toho, že letos v květnu ve dvoře hodonínského obchodního domu Centrum nejprve fyzicky napadli a poté polili toluenem a zapálili šestadvacetiletého Roma. Ten po pěti dnech na lůžku popáleninového centra brněnské fakultní nemocnice následkům svých zranění podlehl.

Vsetín, 2. 11. 2007

Rodina Tulejových, kteří byli ze Vsetína vystěhováni do rozpadlého domu v Čechách pod Kosířem na Prostějovsku, se možná přestěhuje zpět do Vsetína. Podle ministryně pro lidská práva a národnostní menšiny Džamily Stehlíkové je to jedna z mnoha možností, jak nelehkou situaci rodiny řešit. O jejich situaci budou jednat vsetínští zastupitelé na svém prosincovém zasedání.

Nové Hamry (Karlovarsko), 4. 11. 2007

Policisté v noci násilím ukončili koncert v Nových Hamrech na Karlovarsku, na kterém se v místním hotelu Zívr sešlo asi 120 příznivců hnutí skinheads. Policie zasáhli, protože tam zněla píseň s protizidovským textem.

Brno, 6. 11. 2007

Brněnský zastupitel Petr Paulczyňski (ODS) na svých internetových stránkách zveřejnil rasistické narážky na Romy. Kromě vtípů, které posbíral na internetu, na svém webu zveřejňuje také texty extremistické Národní strany. Zástupci romských sdružení protestovali, politik vtípy stáhl.

Neplodnou proti své vůli

Jedenatřicetiletá **Iveta Červeňáková** z Ostravy má dostat za nedobrovolnou sterilizaci, kterou jí bez jejího vědomí provedli lékaři, odškodnění ve výši půl milionu korun. Tento verdikt padl u Krajského soudu v Ostravě. Rozsudek ještě není pravomocný, ovšem paní Červeňáková i její právnická doufají, že odvolací soud jej potvrdí. Šlo by tak o historicky první finanční odškodnění přiznané českou justicí ženě, kterou sterilizovali bez jejího vědomí. Sterilizaci provedli lékaři v ostravské nemocnici paní Červeňákové po druhém porodu císařským řezem. Bohužel bez řádného poučení pacientky o jejich důsledcích. Červeňáková nebyla v době podpisu souhlasu o sterilizaci při plném vědomí. To byl jeden z hlavních důvodů, proč se žalobou na ostravskou nemocnici uspěla.

Kromě rozhovoru s paní Červeňákovou vám přinášíme i rozhovor s **Mgr. Michaelou Kopalovou**, právničkou z Ligy lidských práv, která paní Červeňákovu a kromě ní další dvě ženy v této kauze zastupuje.

Co jste dělala po zjištění, že vás lékaři bez vašeho vědomí sterilizovali?

Dozvěděla jsem se o tom až od svého gynekologa. Navštívila jsem jej, aby mi vyjmul nitroděložní tělísko. Paradoxem je, že jsem si celou dobu myslela, že mám od porodu v děloze zavedené nitroděložní tělísko, které jsem předtím nikdy neměla. Víím, že se v té době často ženám zaváděla, několik mých známých ho má, proto mě pravda přivedla do dost šokujícího stavu. O zákroku jsem neměla ani potuchy. Tomu, že najednou patřím mezi ženy, které byly sterilizované, a nemohou tedy už mít děti, jsem nechtěla věřit. V té době jsem chodila k jinému gynekologovi a dlouho jsem nerozuměla tomu, o čem hovoří, když říká, že důvodem toho, že nemohu přijít do jiného stavu, je sterilizace. Nakonec mi odmítl nadále poskytovat zdravotní péči. Dnes chodím k jinému lékaři a nemohu si ho vynachválit. Mám za sebou dokonce i umělé oplodnění, ale bohužel neúspěšné.

STERILIZACE - zbavení reprodukční schopnosti jedince

Měla jste po zákroku zdravotní a psychické problémy či komplikace?

Od sterilizace uběhlo již deset let a od té doby jsem opravdu nezaregistrovala vůbec žádné zdravotní problémy. Tudiž ani nic nenásvědčovalo tomu, že něco není v pořádku. Kromě toho podstatného, děťátko už mít asi bohužel nebudu.

A skutečně jste toužila mít po druhém porodu ještě další dítě?

Hned po porodu ne. V té době jsem byla matkou na plný úvazek, zaměstnávala mě jak samotné miminko, tak domácnost a přicházející starosti. A když říkám starosti, tak myslím velké starosti. V době těsně po porodu byla má rodina obětí ničivých záplav. S manželem jsme byli nuceni řešit spíše existenční problémy, kam se z vyplaveného domu přestěhovat. V takové chvíli musí člověk řešit spíše než počítat dalšího dítěte otázky existenční. I to pravděpodobně ovlivnilo to, proč jsem se o sterilizaci dozvěděla až později. Automaticky přehodnotíte žebříček hodnot, tedy toho, co je v dané chvíli důležité. Miminko muselo počkat na příznivější dobu, a když se po šesti, sedmi letech takhle doba nabízela a s manželem jsme zatoužili po dalším dítěti, přišel šok v podobě náhlého zjištění o zákroku nechtěné sterilizace.

Nakolik vás vámi nechtěný zákrok ovlivnil? Jak budete v budoucnu řešit svou situaci?

Teď vůbec nevím, co bude dál, mám sama v sobě zmatek. Takhle událost mě opravdu zasáhla. Víím, že si někdo myslí, že když jsem vysoudila odškodné, tak můžu být ráda, ale já říkám, že si za to život nekoupím. Prostě nemohu přeci zajít do prodejny hraček a tam si vybrat jednu z panenek na hraní. Mám pocit, jako by mi nikdo krom mých blízkých nerozuměl. Každá žena ví, že žádné peníze na světě nemohou nahradit ten dar mít vlastní dítě. Proto jsem se rozhodla

v budoucnu podstoupit operaci, která je velmi náročná a měla by, alespoň o pár procent, zvýšit úspěch porodit vlastní děti. Bohužel vám úspěšnost zákroku nikdo nezaručí. Začali jsme s manželem uvažovat i o adopci dítěte z dětského domova.

Proč jste se rozhodla řešit váš případ u soudu? Čekala jste, že uspějete? Byla jste již tehdy připravená na reakce veřejnosti a zájem médií?

Byla jsem tehdy opravdu naštvaná a mrzelo mě, že se i v dnešní době dějí takové věci. Mám jednu velmi dobrou známou, která mě trápení vyslechla a poradila mi, abych se obrátila na soud. Byla to ona, kdo mi dodal sílu bojovat. Nikdy předtím jsem na soudě nebo policii nebyla. Vše mě dost zaskočilo, přesto jsem do toho šla, abych dala najevo, že takhle to dál nejde. Nikdo nemá právo o někom rozhodovat. Nikdo z nás nemá právo brát někomu šanci mít vlastní děti. Mně ji bohužel vzali v ostravské městské nemocnici.

Jste první žena romského původu v Evropě, která vysoudila odškodné ve výši 500 000 Kč za nechtěný zákrok. Myslíte, že se díky vám i jiné ženy odváží učinit podobný krok?

Vůbec se mi nechce věřit, že jsem dokázala vyhrát. Samozřejmě, že se žalovaná nemocnice hodlá proti rozsudku odvolat, ale i tak se cítím dobře. Některým ženám to může dodat odvalu, opravdu to záleží na samotné ženě, a pokud jí to odvalu dodalo, tak budu jediné ráda. Jak sama víte, mám dvě dcery, jedné je deset a druhé čtrnáct let, teď už jsem si jistá, že se o ně nemusím bát, protože se snad už nic takového nebude dít.

Chtěla byste ženám, které jsou stejně jako vy poškozeny nechtěnou sterilizací, něco vzkázat?

Jedině aby byly silné, protože to je to nejdůležitější. Ony samy vědí, jestli mají případ své sterilizace medializovat či žalovat.

Iveta Červeňáková

Narozena v roce 1976. Má základní vzdělání a v současné době je nezaměstnaná, žije v Ostravě. Vdaná, má dvě dcery.

Kdy jste se začala zabývat případy sterilizací romských žen?

V červnu 2004 jsem navštívila prvních 10 žen, které měly zájem podat stížnost k veřejnému ochránci práv. Mezi těmito ženami byly i paní Helena Ferenčíková a paní Iveta Holubová, nyní Červeňáková.

Kolika případy sterilizovaných žen jste se již zabývala a co pro vás vůbec znamená úspěch v podobě půlmilionového odškodného pro poškozenou paní Červeňákovou?

Jako právní zástupkyně dotčených žen jsem podala asi 40 stížností k veřejnému ochránci práv a před občanskoprávními soudy zastupuji tři ženy. Rozhodnutí o půlmilionovém odškodném zatím není pravomocné, tudíž je ještě předčasné považovat ho za úspěch. Každopádně však věřím, že odvolací soud rozsudek potvrdí a že i v dalších dvou případech soudy přiznají náhradu nemajetkové újmy v podobné výši. Pak pro mě bude určitě osobním zadostiučiněním, že spravedlnost a zdravý rozum mohou zvítězit. Zatím toto rozhodnutí a částečně také rozhodnutí ve věci paní Ferenčíkové zvýšilo mou důvěru v české soudy.

Co může rozhodnutí ve prospěch paní Červeňákové znamenat pro vývoj podobných případů v České republice a Evropě? Myslíte si, že toto rozhodnutí bude mít vliv na rozhodování v dalších případech?

Každý případ je posuzován podle konkrétních skutečností, které musí být spolehlivě prokázány prostřednictvím dostatečných důkazů. Pokud se případ

s podobnými skutečnostmi a důkazy dostane před český soud, dá se předpokládat, že taková žena také ve sporu zvítězí. Úspěšnost jakéhokoli sporu týkajícího se sterilizace nemohu takto obecně presumovat.

Zabýváte se i dalšími případy? Jakou úspěšnost vidíte u nich?

Kromě paní Ivety Červeňákové zastupuji další dva případy, z nichž jedním je případ paní Heleny Ferenčíkové. V tomto případě soud prvostupňový i odvolací konstatovaly porušení osobnostních práv žalobkyně, ale zamítly náhradu nemajetkové újmy z důvodu promlčení. Nyní však již existuje konstantní judikatura, podle níž se právo na tuto náhradu nepromlčuje, a vzhledem k tomu, že paní Ferenčíková podala dovolání k Nejvyššímu soudu, očekáváme, že bude také odškodněna, jen co její případ Nejvyšší soud rozhodne a vrátí obecným soudům. Třetí případ máme teprve před sebou, první jednání bude v listopadu u Krajského soudu v Ústí nad Labem. Pevně věřím, že i tento případ vyhrájeme.

Jak reagovalo vaše okolí po zjištění, že se zabýváte případy nechtěné sterilizace žen?

No, vím, že mnoho lidí na mě dost nadává, říkají, že „si na těch případech dělám kariéru“. Co mě však potěšilo, byl zážitek z třídního srazu, kterého jsem se zúčastnila letos na jaře. Několik spolužáků se mě zeptalo, jak je to s „téma sterilizovanými cikánkami“. Že se o mně říkají v rodné Ostravě strašné věci. Pokusila jsem se jim vysvětlit svůj názor a jeden z mých spolužáků mi řekl: „Já jsem to otci říkal, když na tebe nadával, že když to dělá Míša Tomisová (příjmení za svobodna), tak na tom asi něco bude.“ Byla jsem vždycky člověk principů a lidé, kteří mě znají, mě nakonec pochopili. Mám však také štěstí, že mou práci velice podporuje nejbližší rodina, a to zejména můj manžel a má matka.

Jak se jako žena, která jednou bude chtít mít děti, díváte na ženy, kterým nedobrovolný zákrok omezil právo mít další děti?

Musím se přiznat, že když jsem se začala případy zabývat, bylo mi 25 let a byla jsem na začátku své profesní dráhy. Vnímala jsem tyto případy víc racionálně než emočně. Nedokázala jsem si příliš představit, jak se cítí žena, která byla sterilizována bez svého souhlasu, i když rozumově jsem chápala, že to musí být velké utrpení. Během práce na případech jsem dozrála jako právnická i jako žena a výpověď paní Červeňákové před soudem, kdy popisovala své pocity, mi vehnala slzy do očí. Jsem proto moc ráda, že podruhé jsem měla slzy v očích při vynášení rozsudku. Bylo krásné vědět, že jsem mohla své klientce alespoň takto pomoci, i když teď cítím, že hodnota ženské plodnosti je mnohem vyšší než půl milionu.

Mgr. Michaela Kopalová

Narodila se v roce 1979 v Brně. Je vdaná. Po promoci na Právnické fakultě MU, kde pokračuje v doktorském studiu mezinárodního práva, pracovala dva roky jako právnička v brněnské organizaci IQ Roma servis. Od roku 2006 pracuje v brněnské Lize lidských práv. V roce 2007 absolvovala vědecký pobyt na Institutu pro evropské, mezinárodní a srovnávací právo Právnické fakulty Univerzity ve Vídni.

Hromy, blesky i čistá obloha nad Jeseníky ... a zase mraky

Série bouřek a lijáků se začátkem září přehnal přes Jeseníky. Řeky a potoky vystoupily z břehů. Spoušť hrozila i mezilidským vztahům. Postižené romské rodiny si představovaly pomoc jinak než ti, kdo jim chtěli pomoci. Nakonec je naštěstí mír.

Vidnava v dešti

„Tady končíme,“ upozorní mě paní vlakvedoucí snad nejmenšího jednovagonového vláčku na světě. Šlápnu do tmy a do louže. „Kde je tady obec?“ vyděsím se představy bloudění někde po státní hranici s Polskem v téhle slotě. Paní mávne rukou směr ještě větší tma: „Máte tu kde spát?“ Přitakám a vyrazím. U první spoje

blikající lampy potkávám polámaný deštník a pod ním Karla Gábora, zdejšího „teréňáka“, Roma nápadně se podobajícího Bartoškovi v mladším vydání.

Nejsem tu poprvé. Občanské sdružení Roma Vidnava je fungujícím projektem pro zdejší Romy libovolného věku. Po několika desítkách metrů se ze tmy vyloupne nová červená fasáda Gaborova domu. I vnitřek dostal novou kuchyň a spoustu „sarapatiček“, co z běžného bytu dělají ten romský: umělé květinářství, zlaté hrnečky, luxusní sezení a samozřejmě zapnutá velká televize. „Já teď pracuju,“ ohlašuje paní domu. Dávky jí totiž „díky“ novým pravidlům stáhli o čtyři tisíce. Pracuje pro obec. Někdy venku, jindy v teple místní ubytovny. Tam končím po několika hodinách příjemného hovoru.

Projekt na vlastní oči

Ráno – pro změnu stále prší – na mě čeká koordinátorka projektu paní Jitka Zdražilová na autobusové zastávce v Kobylé nad Vidnávkou. Vidnávka je říčka, která se před pár týdny rozhodla potrápit místní obyvatele. Kromě jiného zalila i přízemí „romského“ domku rodiny Gogových na konci obce. Naštěstí je v obci zánovní dílna, kde se učí pracovat se dřevem a s kovem právě Romové a právě

z tohoto domu. Nemusí čekat, že jim rozklížené věci někdo opraví, umějí to už sami.

Dílna je středobod mé cesty. V devět ráno je v domku v centru obce přetvořeném na dílnu poměrně nabitě. A hlučno. Některé pracovníky poznávám. Paní Kachyňová soustředěně natírá vlnitý plech, zřejmě budoucí střechu. Jan Goga mladší zatápí v kamnech, dvě pro mě zatím neznámé dívky pilně „šmirglují“ prkénka hned vedle kolegy, co opravuje starožitnou židli. Přichází nestor Jan Goga starší a s ním i dobrá nálada.

Pomalů a jistě, ale ztuhla

Koho zatím neznám, je mi představen. Ti neznámí jsou Beňákoví z dalšího romského objektu, úžasné místní typické architektury, dnes hodně zanedbané. Kromě pracovníků je tu i jejich šéf Rudolf Dobovan. „Učím je pracovat se dřevem a s kovem. Každý by měl odpracovat sto hodin s každým materiálem. Stroje ale zatím používám jen já. Po těch odpracovaných hodinách dostanou osvědčení. Ale není to ještě celá rekvalifikace, ještě by měli absolvovat teoretickou výuku,“ instruuje mě dílenský mistr Rudolf Dubovan. S teoretickou výukou jim prý pomůže Úřad práce v Jeseníku.

Pídím se po výrobkách. „Zatím nic neprodáváme. Práce je zcela dobrovolná, výrobky si většinou odnášejí domů. Učí se od těch malých jednoduchých věcí. Naučili se zatím třeba rámečky na obrázky, různé ozdobné předměty. A teď si opravují věci zničené povodní.“

Nejzdatnější pracovník je právě sympaták Jan Goga starší. Práci se dřevem a s proutím si pamatuje ještě z dětství, ze Slovenska. Syn, také Jan, zdědil zručnost. Nejvíce ho baví plést košíky a vyrábět košťata. Vlastně je samouk. „To jsem se naučil sám. Jeden kluk mi ukázal základ, ale byl opilý, takže se dostal jen ke dnu a pak usnul,“ popisuje svoje začátky a skromně ukazuje krásný košíček vlastní výroby.

Dílna se snažila nabídnout program i dětem. Původně byly děti nadšené a zatoužily si vyrobit loď, kterou by mohly použít jako plavidlo na vodu, zdejší říčku. „Jenže pak prázdninová volnost byla silnější a zbylo jen pár kousků vydlabaných polínek s plachtou,“ říká bez hořkosti paní Zdražilová.

Stejně neúspěšně se zatím nedaří zapojit další romské rodiny z okolí. Sdružení nabídlo i dopravu do dílny zdarma. Zatím žádný ohlas.

Nádech, výdech...

Jesenickem se nese pomluva, že projekt pokulhává. Dnes tomu nevěřím. „Teď

je to dobré, už se to začíná zase lepší," neodporuje zcela řečem Jitka Zdražilová. „Ze začátku tu panovalo velké nadšení, dílna byla pořád plná, pak to tu začalo řádnout. Teď už to ale zase běží. Podle mě jsme jistou krizi překonali.“ Problémy nezastírá. Pro ni je nejdůležitější, že se Romové naučili samostatnosti, že přicházejí v určenou dobu, že se omluví v případě absence. Součástí projektu je mimo jiné i „umění“ jednat na úřadech. „Je to velký úspěch, že se to dotáhlo do dnešního stavu. Rozhodující je najít motivaci. Teď si dělají výrobky pro radost, domů. V budoucnu ale chceme vyrábět něco, aby se to dalo prodat. To by je také mohlo bavit.“ Na projekt chtějí navázat klasickou chráněnou dílnou. Znamenalo by to, že za práci budou placeni jako normální pracovníci. Kromě psaní projektu to ale znamená najít další prostory a také upevnit důvěru mezi klienty a vedením projektu. „Někdy to zaskřípe, ale zase se jede dál. Jde o to, se znovu nadechnout, překonat zklamání, nebrat si věci osobně,“ říká Jitka Zdražilová. Naposledy se nadechla několik dní po povodních.

Kobylá – pan Goga ukazuje výšku hladiny

Pomoc s jiným scénářem?

Začátkem září se prohnala Jesenickem dvacetiletá až padesátiletá voda. Řička Vidnávkou vystoupila z břehů a zatopila i část domku Gogových. Ochraná křídla ze Sdružení Romů na Moravě i Obecního úřadu v Kobylé se okamžitě zvedla a začala pomáhat. Sdružení promptně zorganizovalo sbírku ošacení a nejdůležitějších potravin a postižené lokality – jde o osm rodin – pomoc přivezlo a s pomocí obce rozdělilo. V noci převezli do bezpečí a sucha část obyvatel, sehnali matrace a deky. Jenže Romové si pomoc představovali jinak. Rozhodně by neopovrhli penězi a otevřeným účtem v místní samoobsluze, jak byli prý zvyklí od bývalého starosty. Spor došel tak daleko, že na starostku Milenu Kamenovou chtěli podat trestní oznámení. Naštěstí se situace uklidnila, Romové se nakonec za jednání omluvili. Paní starostka to bere jako vyřízenou záležitost. „S dílnou jsem spokojená. Když pracují, tak nemají čas na nějaké hlouposti. Opravili v obci lavičky, vyrobili pískoviště pro děti.“

Voda přichází navzdory

Gogovi nebyli jedinou romskou rodinou postiženou povodní. Další žije v Kuněticích, pár kilometrů od Vidnavy. Zde ovšem žádná řeka neteče. Sprchu dostal barák rovnou z oblohy. „To byla velká smůla,“ říká paní Zdražilová. Měli hroznou střechu. Sami si sehnali materiál na novou. Byli moc hrrr. Vrhli se hned do práce. Jenže my jsme jim říkali, že se žene špatné počasí, že bude děsně pršet.“ Obyvatelé nedbali a starou střechu sundali. Jenže předpovědi meteorologů vyšly. Barákem prohučely desítky kubíků vody. Paní Jitka Zdražilová nabízí doprovod na zmíněné místo. Také ho už znám. Dva domy na frekventované křižovatce, a přesto na konci světa, louka přes ulici je již Polsko. Před lety tu došlo k ošklivé havárii, kolo smetlo na silnici si hravího romského chlapce. Tehdy byly oba domy plné lidí a děti pobíhaly po silnici. Dnes jsou ale sociální dávky, dospěli se zásobují v Jeseníku, děti jsou kromě dvou ve škole. Mladá Romka nás zrovna dovnitř nezve. Tak si alespoň prohlížíme chodbu baráčku a novou střechou. Paní Zdražilovou zarážejí mokré mapy na zdech. Že by zatékalo? Je třeba vzít sem odborníky.

Komunikace, spolupráce, vstřícnost, to je oč tu běží

Na obou postižených místech došlo k nedorozumění mezi Romy a jejich „ochránci“. Přesto se jede dál. Budoucnost má ale háček. Sdružení Romů na Moravě se dostalo jako i další neziskové organizace závislé na grantech, tedy penězích od státu nebo různých nadací, do finančních potíží. Jako potenciální dlužník možná nedosáhne na evropské peníze. Hrozí útlum jesenického projektu, kam patří i řada kroužků pro děti či doučování.

Zvláště pro romské a proromské organizace je velice obtížné sehnat až třicet procent tzv. spoluúčasti od jiných sponzorů, například od podnikatelů. Kromě toho zůstávají známé bolesti, jako když úspěšný žadatel na projekt získá peníze pouze „papírově“, a reálně přijdou až o několik měsíců později. Práce „neziskovek“ spočívá hlavně ve shánění peněz a jejich vyúčtování. A hlavně: Původně štedré zahraniční sociálně laděné nadace se právě kvůli téměř nulové ochotě našich firem přispívat do společné pokladny znechucené přesunuly do zahraničí.

Velké Kunědice

Lze jen doufat, že si stát uvědomí nutnost podporovat funkční projekty neziskové sféry s vědomím, že například podpora integrace Romů není servisem pro jednu skupinu obyvatel, ale je naprosto nezbytná pro celou společnost.

Individuálním přístupem se dá mnohé změnit

V lázeňském městečku Murská Sobota jsme se sešli s velmi zajímavým člověkem. Romeo Varga je nenápadný muž. S námi se sešel v hotelovém foyer a povídali jsme si o jeho plánech, realizovaných projektech a jeho vizích, které mají pomoci slovinským Romům k efektivnější integraci. Organizace RRA Mura, pro kterou Romeo pracuje, je jedním z mezinárodních partnerů projektu, který běží v České republice pod názvem Podpora Romů v Praze. I občanské sdružení Romea je vedle Slova 21, R-Mostů, hlavního města Prahy, UMČ Praha 3 a ZŠ Havlíčkovo náměstí v projektu aktivní. Organizace, pro kterou pracuje Romeo Varga, se specializuje na regionální rozvoj a od toho se odvíjejí i její projekty a vize.

Čím se agentura Mura zabývá, na co zaměřuje svoje úsilí?

Pracuji pro regionální rozvojovou anketuru Mura, která je vedoucí institucí v rámci regionálního rozvoje v tomto regionu. My považujeme regionální rozvoj za širokou škálu aktivit, jako je podpora obchodu, zahraniční investice, cestovní ruch apod.

Jsou to hlavní aktivity?

Ne, nejsou, samozřejmě se zabýváme i životním prostředím a také tzv. sociálním rozvojem. Právě proto se naše organizace snaží porozumět sociálnímu podnebí jako takovému. Samozřejmě součástí sociálního rozvoje je integrace sociálně vyloučených lokalit, ve kterých bydlí převážně Romové.

Jaký charakter z hlediska zřizovatele má agentura?

Zjedné čtvrtiny nás zřídila vláda Slovenské republiky, z druhé čtvrtiny magistrát Murské Soboty, třetí čtvrtinou nás zřídila Samospráva územního celku a z té poslední části jsme zřízení Vyším územním celkem.

Kolik lidí pracuje ve vaší organizaci?

Celkem zde pracuje osmnáct lidí v různých zaměstnaneckých poměrech.

Realizujete projekty pro Romy, tak mi řekněte, kolik z vašich zaměstnanců jsou Romové?

Žádný ze současných zaměstnanců není Rom.

Proč ne?

Pravděpodobně proto, že jsme nenašli mezi Romy vhodné kandidáty. Momentálně je nejnižší vzdělání našich kolegů vysokoškolské, snad jen sekretářka má střední školu, i ta ale dokončuje vysokou školu. V naší organizaci jsou absolventi s titulem Master of science nebo s titulem Phd (to jsou tituly srovnatelné s titulem Ing. užívaným v České republice). Toto je důvod, proč mezi našimi kolegy nejsou žádní Romové. U zaměstnanců předpokládáme, že bude mít přiměřené zkušenosti a praxi. V první řadě však musí mít otevřenou mysl, musí být kreativní a mluvit cizími jazyky. Samozřejmě, že co se kreativity týče, najdeme tuto vlastnost i u Romů, ale bohužel s nedostačujícím vzděláním.

A jaké projekty realizujete nebo plánujete v blízké budoucnosti?

Realizujeme projekt, jehož plný název je „Romské vzdělávací a informační centrum“. Největší částí tohoto projektu má být příprava romských asistentů do mateřských školek a základních škol. Projekt je realizovaný více méně úspěšně. Momentálně se díky pomoci Institutu pro vzdělávání a výzkum podařilo zaměstnat 17 Romů. Těchto sedmnáct lidí pracuje v sedmnácti různých vzdělávacích institucích v regionu. To je pro nás úspěch. Další velmi důležitou součástí tohoto velkého projektu je tzv. „Národní vzdělávací spolupráce“ vybudovaná při kanceláři Zplnomocněnce pro Romy. Tento veliký projekt končí letos v říjnu. Podařilo se nám, jak již jsem říkal, zaměstnat sedmnáct lidí a rozjet projekt romských asistentů na školách. Asistenti

jsou velice dobře přijímáni na obou stranách. Ze strany školy i na straně rodičů. Fungují jako spojka mezi oběma články a usnadňují dětem jejich existenci na školách.

Jaké projekty vás čekají v budoucnu?

Naprosto různorodé. V první řadě jeden z nejdůležitějších projektů pro náš region, a to iniciace přímých zahraničních investic. Kvůli tomuto projektu jsme zřídili zvláštní oddělení, které se bude zabývat podáváním informací a přímým kontaktem s našimi potenciálními klienty. Budou podávat investorům důvěryhodné informace o tom, jak

investovat v regionu, a další užitečné informace o tom, jak v našem regionu podnikat. To znamená od základu jim pomoci. Radit jim během celého procesu, jak koupit pozemek, jak ho pronajmout, jak získat povolení, jak řešit administrativní záležitosti. Podporujeme také jejich snahu o získání státních dotací. V druhé řadě se zabýváme podporou existujících firem. Poskytujeme úvěry malým a středním firmám, podporujeme je v jejich obchodní činnosti.

V třetí řadě spouštíme mnoho nových projektů, které jsou spojené se vzděláváním a zaměstnáváním Romů a jejich umísťováním na trh práce. Dále plánujeme a realizujeme několik

projektů z oblasti životního prostředí. Například projekt na záchranu přirozených obyvatel, podporu chráněného území apod.

Vraťme se zpět k projektům, které podporujete Romy. Jaké realizace plánujete na tomto poli?

Je několik projektů, které se snažíme realizovat. Momentálně připravujeme dva velmi důležité. O podporu jednoho projektu žádáme u Norského fondu a s tím druhým se snažíme uspět u Progress fondu.

Přiblížíte nám je trochu konkrétněji?

Ten první se jmenuje Romská ambasáda. Myšlenka je velmi jednoduchá. Máme okolo 15 osob, které studují na vysokých školách, a rádi bychom je přilákali zpátky do regionu, kde by byli přínosem. Doufáme, že bychom během projektu mohli vybudovat malé kongresové centrum s několika kanceláři a hlavně s pracovními místy, kde by tito lidé mohli být zaměstnaní. Stanovili jsme takové čtyři pilíře, na kterých celý projekt stojí. Prvním pilířem je politická angažovanost Romů. Romové by sami pracovali

na legislativních změnách v regionálních úrovních. Druhým pilířem by byla mezinárodní spolupráce Romů s univerzitním vzděláním. Něco podobného již funguje na evropské bázi a my bychom rádi zapojili naše Romy do podobné spolupráce. Chceme být magnetem pro Romy, zvýšit jejich zájem o studium na univerzitách a přimět je, aby byli protipóly k jiným částem Evropy. Jako třetí pilíř vidíme zvýšení zaměstnanosti Romů. Jak řekl jeden z mých kolegů, nejdůležitější je individuální přístup, a to především v zaměstnávání.

Musím připustit, že ve Slovinsku jsou Romové diskriminováni, stigmatizováni, jsou ale také nedostatečně vzděláni. To jsou ovšem věci, které se dají překonat, když s nimi někdo systematicky dennodenně pracuje a má individuální přístup, dá se toho mnoho změnit. Rádi bychom zřídili tzv. „pracovního agenta“. To bude pracovník, který bude mít na starosti 5–10 Romů a musí se nakontaktovat na firmy a těmto firmám tyto Romy „prodat“. On bude znát jejich kladné stránky, jejich schopnosti a dovednosti a bude na něm, zda je firmy přijmou či nikoliv. Čtvrtým a posledním pilířem jsou speciální plány pro romské osady. Obecně řečeno, jde o zlepšení jejich životních podmínek. Předpokládáme, že lidé pracující v tomto čtvrtém pilíři budou schopni hledat zdroje pro lepší bydlení, aby samozřejmě byly toalety a koupelny. Chceme obyvatele osad naučit, jak se starat o zahrádky. Celkově bychom chtěli vybudovat infrastrukturu: topeň, vodu, elektřinu, internet apod. Doufáme, že tato naše „romská ambasáda“ bude vzorem, respektive vzorovou ukázkou pro celou Evropu.

Zajímavé. Mluvil jste však o dvou projektech. Jaký je ten druhý?

Má se věnovat politické účasti. Máme mezinárodní partnery z České republiky, Maďarska, Finska, Bulharska a dva partnery ze Slovinska. Prostřednictvím tohoto projektu bychom chtěli vybudovat kvalitní romskou politickou reprezentaci. Vykalkulovali jsme, že v Evropě žije okolo 10–12 milionů Romů, musí tedy mít okolo 25 zástupců v Evropském parlamentu, ale tam jsou zatím pouze dva romští zástupci. Existuje také nedostatečná reprezentace na národní, regionální i lokální úrovni. A já se ptám proč? Chceme zjistit, proč je tomu tak, a dát návod nejen Slovinsku, ale i ostatním zemím, jakým způsobem by se Romové měli organizovat a vytvářet adekvátní romskou politickou reprezentaci.

Počítáte s tím, že u všech těchto aktivit jde o běh na dlouhou trať?

Ano, ale výsledek bude stát za to.

Sladkých hořkých osmnáct

Za několik týdnů naše mladá demokracie oslaví plnoletost, tedy sladkých 18 let. Je pravda, že se rodila v porodních bolestech, v krvi především vysokoškolských studentů, pro které se plánovaná pokojná manifestace dne 17. listopadu 1989 změnila v hororový příběh s akčními prvky. Naštěstí stejně jako většina takových filmů i tento příběh měl šťastný konec a novorozeně zvané demokracie mohlo po pár týdnech svobodně dýchat.

Během oslav 18. narozenin svých dětí mají rodiče tendenci bilancovat, vzpomínat na jejich první krůčky, nemoci, šťastné chvíle i na ty hodně zapomenuté. Pojďme udělat totéž.

První měsíce po pádu komunismu většina z nás prožila v euforii. Vzniklo Občanské fórum, v březnu 1990 i Romská občanská iniciativa. Ta se stejně jako všechny ostatní mladé demokratické strany připojila k OF. To jí vyneslo 10 romských zástupců v zákonodárných orgánech čerstvě svobodného Československa.

Ovšem demokracie přinesla i jevy, které jsme dříve neznali. Především to byla nezaměstnanost, která postihla z velké části Romy, neboť neměli se svým nízkým vzděláním co nabídnout na trhu práce. Tu „tradiční“ nekvalifikovanou práci jim v podstatné míře „ukradli“ zahraniční imigranti, např. Ukrajinci.

Jen pár měsíců po sametové revoluci se někteří z nás doslova bolestně setkali s dalším novým jevem, fyzickým rasismem, s otevřenou nenávistí nejen vůči Romům, ale komukoliv s jinou barvou pleti. Nositeli tohoto násilí se stali příslušníci skinheadského hnutí. Velmi záhy jsme smutně mohli počítat přibývající oběti na životech...

Rok 1992 zřejmě jednou provždy změnil životy všech Čechů, Moravanů, Slezanů a Slováků. Tehdejší politické špičky, především Klaus a Mečiar, ale i Kňažko, „upekli“ dohodu, na jejímž základě s koncem roku 1992 zanikla i společná historie Čechů a Slováků. Své další osudy si již oba národy píšou sami. Škoda...

Bohužel s koncem prvního volebního období končí i masivnější zastoupení Romů v parlamentu. V dalších volbách uspěje pouze Ladislav Body za KSČM, ROI se pomalu vydává na svoji nedlouhou cestu do zapomnění.

Někdy v polovině devadesátých let romské rodiny, většina z nich plně integrovaných do společnosti, řeší deziluzi ze života a strach o svoje děti emigrací. Nové domovy nacházejí v Kanadě, na Novém Zélandu, ve Velké Británii, Austrálii, Holandsku a Belgii. V roce 1997 odvysílá televize Nova dnes již legendární reportáž o životě romských rodin v Kanadě v pořadu Na vlastní oči. Reakcí je další emigrační vlna, celý problém se poprvé medializuje. Dnes nechvalně známá Liana Janáčková tehdy vyzývá své pořádkumilovné neromské občany, aby udělali finanční sbírku na letenky do Kanady pro romské rodiny...

Začátkem nového tisíciletí utichl mediální zájem o emigraci (ta ovšem pokračovala dále) a pozornost se obrátila na romská ghetta, chcete-li sociálně vyloučené lokality. Některé romské rodiny svojí vinou, některé díky prodeji obecních bytů do soukromých rukou přicházejí o bydlení. Na krajích měst, či dokonce za nimi, rostou nová ghetta. Místní samospráva poté do těchto míst často stěhuje rodiny, které řádně platí nájem.

Abych v bilancování nezapomněl i na pozitivní změny. Během uplynulých osmnácti let se výrazně zvýšil počet středoškolsky a vysokoškolsky vzdělaných Romů, několik desítek romských pedagogických asistentů pomáhá dětem při vstupu do základní školy, podobný počet pracuje v romských ghettech jako terénní sociální pracovníci, postupně se – sice velmi pomalu, ale přece – snižuje počet těch, kteří Romy nemohou ani cítit.

Přesto se nemohu ubránit pocitu, že to mé bilancování vyznívá výrazně negativně – a co víc – že ani jinak vyznít nemůže.

Rozhodně demokracii nezatravuji, naopak, nic z toho, co dnes dělám, bych dříve dělat nemohl. Ale chci hodnotit očima většiny Romů a těm se objektivně daří hůř. I když věci se začínají měnit k lepšímu, takže teď záleží hlavně na nás, jak se budeme mít, to musíme mít na paměti.

Text: Vojtěch Lavička

Připravila Rena Horvátová

Ptáme se vás:

Jak vnímáte 17. listopad roku 1989? Myslíte, že přinesl konkrétní změny minoritám žijícím ČR?

Veronika Novotná
21 let, studentka

Je dobře, že studenti nakonec vyhráli a umožnili lidem rozhodovat, jaké to tady je a bude. Já osobně jsem tu dobu nezažila, ale kdybych ji mohla zažít, tak bych byla ráda. Jaké konkrétní změny to přineslo minoritám, nevím.

Kateřina Ranglová
21 let, studentka

Jsem ráda, že jsem dobu před rokem 1989 nezažila na vlastní kůži. Přejde mi, že teď mají lidé všeobecně více možností. Co se týče minorit, tak jednoznačně větší výběr studia a uplatnění na pracovním trhu.

Rudolf Pokuta
20 let, student

V té době mi byly 2 roky, takže toto je spíše otázka pro mé rodiče. Bohužel nemohu srovnávat dobu před rokem 1989 a současnost.

David Cvoreň
18 let, student

Převrat jsem nezažil a myslím, že bych tu dobu ani nechtěl zažít. Nelíbí se mi, jak s lidmi nakládali. Občas mi babička vypráví, jak to tenkrát bylo, a to potom doma všichni sedíme a posloucháme moudrá slova starší paní.

Petra Vyhánková
30 let, koordinátorka a vedoucí nízkoprahového klubu

V té době mi bylo 12 let a vůbec jsem nevnímala, že je něco špatně, protože rodiče před námi o ničem nehovořili. Pamatuji si jen okamžik, jak

máma měla obrovskou radost z přicházející demokracie.

Josef Wunsch
45 let, sociální pracovník

Samozřejmě, na to si velmi dobře vzpomínám. Pamatuji si pouze negativa té doby, protože na tom se ani nedalo něco pozitivního hledat. Lidé si mohli dovolit akorát tak lenost, která jim byla všude tolerována.

Minority samy o sobě to mají v každé společnosti těžké, protože je majorita neustále válčuje.

Eva Gáborová
35 let, terénní sociální pracovníce

Ano, tu dobu si velmi dobře pamatuji. Byl to obrovský zlom pro nás všechny. Najednou přicházely změny jak ve školství, tak na trhu práce. Mohlo se jezdit do zahraničí a podobně.

A k nám Romům změny také přicházely, zvláště od majority. Myslím si, že teď se nám žije podstatně lépe.

Tomáš Ščuka
24 let, student

Rok 1989 přinesl Romům nový start. Jako první začala působit například tehdejší ROI, která se pro mnohé Romy stala motivujícím článkem. Hned potom neziskové organizace, které svou činností pomáhají Romům v celé ČR.

Milan Šamko
44 let, výchovný pracovník

Opravdu záleží na době, dříve lidem minulý režim v něčem vyhovoval a tak je to i s dnešní dobou. Pozitiva současnosti jsou například v tom, že Romové mohou podnikat, což dříve nemohli.

Alena Vocolová
74 let, důchodkyně

17. listopad roku 1989 byl bojem studentů, kteří se zasloužili o demokratický stát. Přesto si myslím, že každá doba přináší pozitiva a negativa, a proto říkám, musíme se na to dívat z pohledu generace. Dříve

nám mladým vadilo něco, co by dnešní mládeži třeba ani nevadit nemuselo. Ale z mého hlediska byla doba před rokem 89 rokem dobrá, už jenom proto, že všichni bez rozdílu museli pracovat, a to se také týkalo minorit. Nicméně, tato politická situace a věčné zdráždování nám obyčejným důchodcům nepřináší do budoucna nic perspektivního.

Zdroj: www.ozivote.cz

Zdroj: www.img.radio.cz

Zdroj: www.faust.bloguje.cz

Skinheadi zabili známého ruského šachistu

Moskva, 26. 10. 2007

V Rusku se začínají množit rasisticky motivované útoky. Oběťmi jsou často lidé ze středoasijských republik, někdejšího Sovětského svazu nebo zahraniční studenti. Jeden z takových brutálních útoků, který skončil smrtí dvou lidí, se stal v říjnu v Moskvě. Jednou z obětí byl i mezinárodní šachový mistr Sergej Nikolajev. Asi 15 nakrátko ostříhaných mladíků v černých bundách se rozhodlo „oslovit“ výhru fotbalového klubu Spartak Moskva neobvyklým způsobem. Šestačtyřicetiletého šachistu Nikolajeva, původem z Jakutské oblasti, nejprve slovně uráželi, pak se na něj vrhli a zasadili mu několik ran nabroušeným předmětem. Dalším napadeným byl Galidžan Guljašov původem z Uzbekistánu. Ten několik ran nožem přežil, podle lékařů však zřejmě s trvalými následky. Napadení byli ještě další tři lidé. Své útoky si skupinka nahrávala na mobilní telefony, což může pomoci kriminalistům s usvědčováním útočníků. Kriminalisté případ původně odmítali označit za rasisticky motivovaný, vyšetřovali jej jako „pouliční spor“. V bytech zadržených však bylo nalezeno větší množství rasistické a nacionalistické literatury.

Foto: archiv RV

Podle nositele Nobelovy ceny jsou černoši méně inteligentní než bílí

Londýn 22. 10. 2007

Kvůli svým skandálnímu výrokům musí biolog James Watson opustit výzkumný ústav. Spolunositel Nobelovy ceny za objev struktury DNA se v rozhovoru pro americký list The Sunday Times vyjádřil, že černoši v Africe jsou méně inteligentní než bílí. Kromě jiného uvedl: „Naši politiku, zejména tou sociální, se snažíme dokázat, že jejich inteligence je stejná jako naše. Vědecké testy však dokazují opak. Všichni lidé si jsou rovni, ale ti, kteří musí pracovat s černými zaměstnanci, zjišťují, že tomu tak není...“ Watson má v Británii představit svou novou knihu s názvem „Vyhňte se nudným lidem. Lekce z vědeckého života“, ve které jsou obsaženy podobné úvahy. Při této příležitosti měl navštívit nejvýznamnější akademické instituce v zemi. Přednášek a diskusí se ale nezúčastní. Watsonovy výroky zvedly vlnu pobouření a množství žádostí o omluvu ze strany zástupců organizací na obranu lidských práv, proto se Watson za své výroky veřejně omluvil. I přesto však newyorskou laboratoř Cold Spring Harbor Laboratory, ve které působil víc než 40 let, opouští. Biolog James Watson se už v minulosti postaral o rozruch svými výroky o politice, sexualitě a rasách. Před deseti lety například prohlásil, že žena má právo na potrat, jestliže z genetické analýzy embrya vyjde najevo, že její dítě bude mít homosexuální sklony.

Fotbalisté bojují proti rasismu, připojil se i klub Bohemians 1905

Evropská unie 26. 10. 2007

Český fotbalový klub Bohemians 1905 se připojí spolu s jinými fotbalovými kluby a fanoušky do akce Action Week (týden akcí proti rasismu). Tu organizuje Football Against Racism in Europe, organizace známá pod zkratkou FARE.

FARE vzniklo v únoru 1999 z iniciativy různých skupin z mnoha regionů Evropy. Organizace má za cíl bojovat proti rasismu a xenofobii ve fotbale. Protože jsme svědky různých projevů rasismu na všech úrovních, od amatérského až k profesionálnímu fotbalu, považuje FARE za důležité na tyto neakceptovatelné projevy xenofobie upozorňovat. Fotbal je přece nejrozšířenější sport na světě a patří nám všem.

Idea akce Action Week je v tom, že široká škála aktivit a iniciativ zaměřených na lokální problémy klubů či komunit prezentuje jednotné stanovisko proti rasismu ve sportu s vůdčím motivem: „Ignorování rasismu je schvalování rasismu.“

Bohemians 1905 se v rámci druhé Gambrinus ligy představí pod transparentem: Bohemka proti rasismu. V současnosti jsou spolu s Libercem jedinými aktivními účastníky projektu FARE z České republiky. Letos se účastnili i konference v Miláně. Fotbalisté však vyjadřují svůj nesouhlas s rasismem i jinou formou než fotbalem a transparenty. Skvělým příkladem jsou hvězdy fotbalového Chelsea – Didier Drogba a Michael Essien. Tito dva hráči z Afriky se podíleli na nahrávání písně Skin (Kůže) hudební skupiny Wills and the Willing. Rapová skladba má podpořit fotbalovou protirasistickou kampaň Kick It Out. „Text má jednoduchý, ale mluvím mi ze srdce,“ charakterizoval Drogba svůj počín, jehož výtěžek půjde na výzkum rakoviny.

Foto: www.bohemians.cz

O evropském antiskriminačním vlku a celé české (diskriminované) koze...

Evropský vlk se nažere a česká koza zůstane celá. Parafrází známého přísloví lze pravděpodobně nejlépe vystihnout, jaký by byl antidiskriminační zákon, pokud by byl parlamentem přijat v současné podobě, která již prošla prvním čtením v Poslanecké sněmovně. K neveselému osudu antidiskriminačního zákona se vrátíme na závěr. Nejprve si osvětlíme, k čemu má antidiskriminační zákon vůbec sloužit a jakých oblastí našeho života by se měl dotknout.

Nynější podoba antidiskriminačního zákona v podstatě pouze stanoví, co je a co není diskriminace a kterých právních oblastí se týká. V současnosti jsou navrženými oblastmi přístup ke zboží a službám, pracovní právo, veřejná správa, vzdělávání, zdravotnictví, členství v odborech a profesních komorách, sociální zabezpečení a bydlení, pokud je nabízeno veřejně. Ostatních okruhů se diskriminace a její zákazy dle antidiskriminačního zákona týkat nebude. Všimněme si, že ve všech antidiskriminačním zákonem dotčených oblastech se vyskytuje nějaký charakteristický veřejný prvek, např. sociální dávky jsou nabízeny státem, který je veřejnou institucí, navíc je orgánem státní správy a stát nás diskriminovat nemůže. Pracovní právo v sobě má také veřejný prvek, práce je nabízena veřejně, neurčitému počtu uchazečů, existují předpisy pracovního práva, které chrání veřejné zájmy. V oblastech, které nejsou antidiskriminačním právem dotčeny, diskriminovat mohou a to často i na základě důvodů, které by byly v jiných situacích diskriminací. Například mohou založit fanklub Spejbla a Hurvínka, jehož členové mohou být pouze muži.

Problematické je bydlení, na které antidiskriminační zákon nezapomněl. Pronájem bytu je každého soukromá věc, chybí veřejný prvek. Mohu panu A, který je mým známým, pronajmout byt za 6000 korun, ale panu B za 10 000 korun. Pronájem bytu soukromou věcí dle antidiskriminačního zákona být přestává, pokud je nabídka učiněna veřejně, např. inzerátem. Čtenáři jistě dobře znají inzeráty typu: „Pronajmu byt 2+1, cizinci, Romové ne.“ Takové jednání by již bylo diskriminační.

Pojďme si však nastolit otázku, v čem nám antidiskriminační zákon pomůže, stali-li jsme se obětí diskriminace? Odpovím sám: Ten současný, navržený, v ničem.

Dle mého názoru chybí v antidiskriminačním zákoně důležité instituty, které by dovozovaly se diskriminaci účinně bránit. Těmi instituty jsou zejména: bezplatná právní pomoc obětem diskriminace (neboť oběti diskriminace jsou většinou právě sociálně slabí a nemohou si dovolit pomoc advokáta), mimosoudní řešení sporů (zejména mediací, která je v případech diskriminace velmi účinným nástrojem) a žalobou ve veřejném zájmu (tzv. actio popularis), kdy by zejména neziskové organizace mohly žalovat toho, kdo by veřejně diskriminoval (např. právě diskriminačním inzerátem), i když by nezisková organizace sama nebyla takovým jednáním dotčena. Jmenované instituty již v předchozích návrzích antidiskriminačního zákona byly, někdo však zařídil, aby se v dalších verzích již nevyskytovaly. Současná podoba antidiskriminačního zákona v podstatě řádně netransponuje směrnici 2000/43/ES, kterou se zavádí zásada rovného zacházení (tzv. rasová směrnice) a která členským státům ukládá, jak a v kterých oblastech práva se mají s diskriminací vypořádat a jaké nástroje k tomu mají použít. Právě jen kvůli transpozici zejména této směrnice prošel zákon v prvním čtení pod heslem „schvalme to, nesouhlasíme s tím, ale hlavně, ať nám s tím dá unie pokoj...“ Pokud bude přijat zákon, který nám pouze řekne, že diskriminace je špatná, tak takový zákon opravdu nepotřebujeme, neboť fakt, že je diskriminace právem zakázaná jednání, se dozvíme v mnoha právních předpisech již v současnosti. Dle mého názoru bychom potřebovali spíše předpis, který nám pomůže účinně se diskriminaci bránit. Oním předpisem však navržený antidiskriminační zákon bohužel není.

Foto: Rena Horvátová

Pal o evropsko antiskriminačno ruv the čechiko (diskrimiňimen) koza (buzňi)

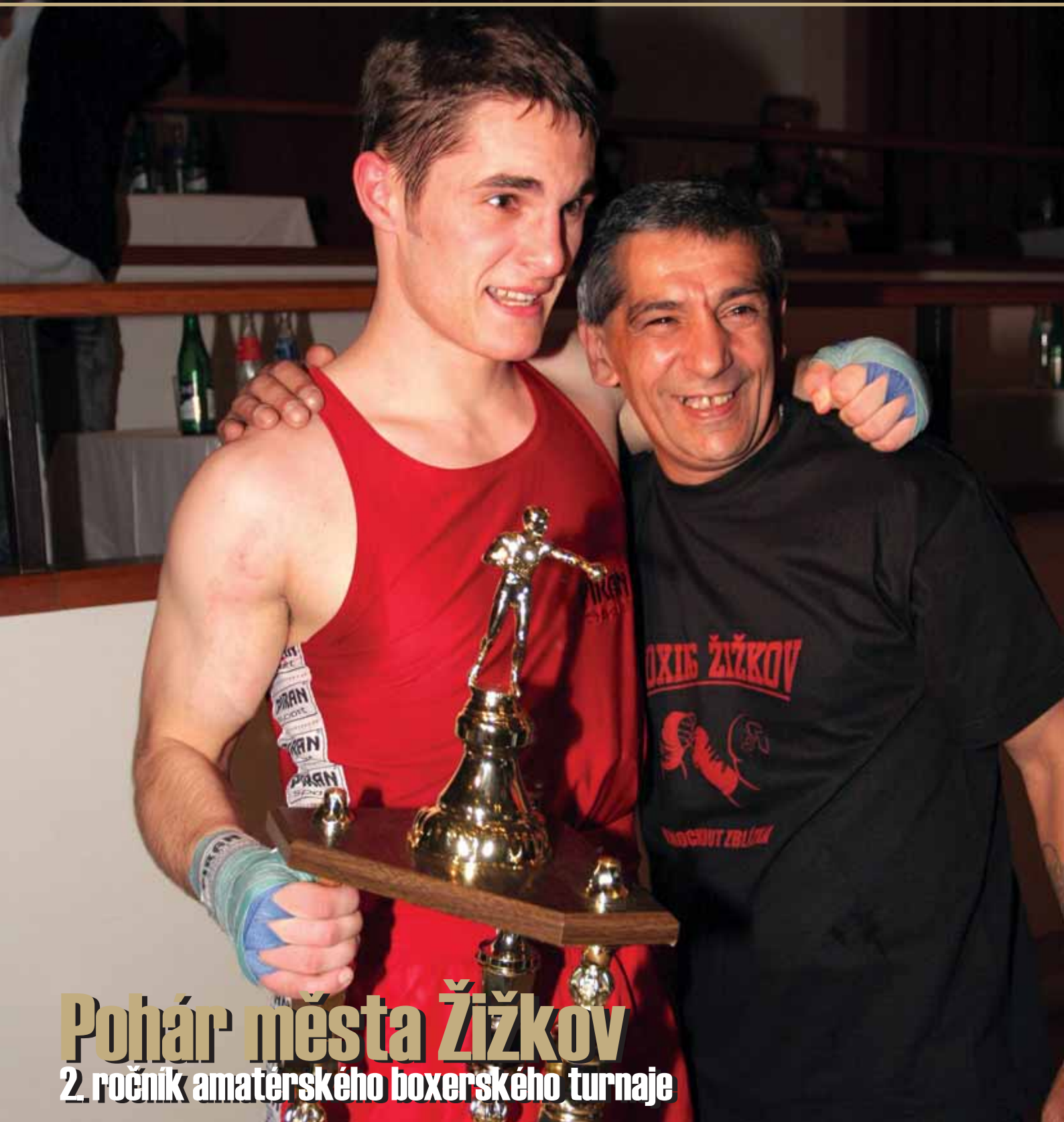
O evropsko ruv čaľola the la čechiko kozatar na chala. Ala parafrazahaj mištes sikhavas, savo bi elas o antisriminačno zakonos, te les akana ifalas o parlamentos, avka sar hino kerdo, the les dine imar te genel. Kijo na pherasuno agor le antidiskriminačno zakonoha avaha pale. Anglunes amenge phenaha, pre soste amenge o antidiskriminačno zakonos kampel, the savi chasna amen olestar šaj avel.

Akana o antidiskriminačno zakonos ča phenel, so hin, the so nane e diskriminacija, the andre save pravne (čacipnaskere) kotera perel. Akana hin odoj thode: sako šaj cinavkerkerel the mangel o službi, la buťakero čacipen (právo), o štatne amti, o sikhľuvipen, o doktora, manuš šaj avel andro odbori the andre profesne komori, o socialno zaačhaviben the pal o khera, te len nukinen. Andre aver sferi na džala pal e diskriminacija the o antidiskriminačno zakonos pal oda na phenel řiň. Mištes dikhen, hoj andre savore sferi, pre save hin thodo o antidiskriminačno zakonos, hin varesavo charakteristicko samanušengero (veřejný) dikhiben, šaj phenas o socialne davki (love) del o štatos, o štatos hino samanušeneri inštitucija, u mekh upreder hin organos, savo zaačhel e štatno sprava, the o štatos amen našti diskrimiňinel. Andre buťakero čacipen hin tiš samanušengero dikhiben, e buťi hin predal sakoneste, na phenel pes keci manušenge

hin paragrafi andre buťakero pravos (čacipen), save zaačhen samanušengere interesi. Odoj, kaj nane o antidiskriminačno zakonos, šaj e diskriminacija kerav, u na jekhvar vaš oda, so andre aver situacihi hin e diskriminacija. Šaj phundravav o fanclub Spejbla a Hurvínka, the šaj odoj mukhav ča le muršen. Le kherenca hin problemos, pre oda o antidiskriminačno zakonos na bisterďa. Sako peske šaj poťinel o kher, oda hin ča leskeri veca, adaj nane samanušengero dikhiben. Šaj phenav le manušeke A, saves prindžarav, hoj les mukhava te bešel vaš o šov ezera koruni, ale avre, B manušeke šaj phenav, te mange poťinel deš ezera koruni. O antidiskriminačno zakonos phenel, hoj o pronajmos na avela ča duje manušengero dothoviben, kana les nukinava sakoneske, oda šaj kerav, te dava inzeratos. O manuša mištes džanen kajse inzerata: „Mukhava te bešel andro kher 2+1 manušen khatar aver štatos, le Romen na.“ Kajso aktos bi imar avelas diskriminačno. Šaj phučas, sar amenge o antidisriminačno zakonos dela o vast, te amen vareko diskrimiňinela? Phenava korkoro: Ada, sar hin kerdo, amen andre řisoste na zaačhela.

Pal miri goďi nane andre antidiskriminačno zakonos anglune instituti, pre save pen o manuša šaj visaren. Oda hin ajse: pravno zaačhiben bijal o love vaš o manuša, so has marde la diskriminacijaha (bo nekhbuter hine diskrimiňimen o čore manuša, save našti len le advokaten), o skarži na kampel te rodkerel avri ča paš o sudi (del pes te kerel e mediacija, savi pes šaj sikhavel andre diskriminacija sar lačho inštrumentos) the aver šaj avel e žaloba (skarža) andre samanušengero interesis (veřejný zájem) phenel pes tiš actio popularis, kana bi o organizaciji, so na zaroden o love, šaj denas paš o sudos olen, so keren e diskriminacija (šaj džal pal kajso inzeratos), the te bi na džalas prosto pal oja konkretno organizacija. Ale instituti imar andre antidiskriminačno zakonos has, vareko kerďa avka, te pen andre aver verziji imar te na sikhaven.

Sar akana o antidiskriminačno zakonos dičhol avri, ta na transpoňinel e smerňica 2000/43/ES, savi phenel, hoj hin jekh, savi rasa manušen hin (rasovo smerňica). Tiš phenel, sar the soha kampel le štatenge le manušengere čacipena te zaačhavel. So te kerel mujal e diskriminacija. Ča vaš e transpozicija nekhbuter andre aja smerňica ile o zakonos, sar les jekhvar gende, phende penge, „hazdaha o vast, nane amenge but pre dzeka, ale mi den amen oleha imar smirom...“ Te lena ajso zakonos, so phenela, hoj e diskriminacija hin na lachi, ta ajso zakonos amenge na kampel, bo o faktos, hoj e diskriminacija nane legalno, hin andre pravne řila imar akana. Duminav, hoj amenge kampel ajso řil, savo manušen zaačhela. Kajso řil o antidiskriminačno zakonos nane.

Pohár města Žižkov

2. ročník amatérského boxerského turnaje

Místo a čas je stejné! Borci byli pečlivě vybráni podle těch nejpřísnějších kritérií. V pátek 5. října 2007 se opět po roce proti sobě utkali jedni z neobávanějších bojovníků České republiky o pohár města Žižkova.

V tomto turnaji byli k vidění gladiátoři téměř z celé ČR, z Prahy, Českých Budějovic, z Plzně a Pardubic. Proti sobě nastoupilo jedenáct dvojic. Cíl sdíleli všichni stejný – vyhrát tento boxerský turnaj. Jako motivaci si organizátoři turnaje připravili pro bojovníka, který předvede mistrovský zápas, nejen pohár, ale i peněžitou částku v hodnotě pět tisíc korun, tj. celkem slušnou motivaci.

Tuto dlouho očekávanou akci neorganizoval nikdo jiný než trenér klubu BC Žižkov Stanislav Tišer se svými spolupracovníky.

Celé páteční říjnové odpoledne se kolem hotelu Olšanka neslo v boxerském duchu. Všude okolo byla zaparkována auta z celé republiky ozdobená různými boxerskými symboly.

Při hledání hotelu nás číšník restaurace mile nasměroval správným směrem, neboť tam nebyla zrovna snadná orientace. Po dohledání onoho schodiště už byla ve vzduchu cítit pravá boxerská atmosféra, křik fandů, úder směřující do lap, gong a také fanouškům známý hlas skvělého moderátora boxu Marka Šimáka, který turnaj komentoval. Když jsem vešel do sálu, byl jsem ohromen, organizace na

profesionální úrovni. Ring s modrým, červeným a s dvěma neutrálními rohy byl postaven přímo ve středu sálu, tak aby na něj bylo vidět ze všech stran. Světla reflektoru směřovala na borce, kteří stáli uvnitř ringu a zrovna se představovali divákům. Dokola ringu seděli fanoušci v lóžích a na židlích. Dole u ringu pobíhali fotografové, novináři a trenéři. Na borcích byla vidět naprostá soustředěnost. Borci se představili divákům a turnaj mohl začít.

Při nástupu první dvojce do ringu celý sál utichl. Oči všech diváků směřovaly na nastoupení gladiátorů do ringu. Borci byli oblečeni, tak aby je bylo snadné rozeznat. Borec v červeném rohu měl červený dres a borec v rohu modrém měl dres modré barvy.

Gong oznámil začátek zápasu, který byl počítán na čtyři kola po dvou minutách. Borci předváděli opravdu velmi technicky zajímavý zápas. Poté už zápasy jely jako po drátku. Dvojice se střídaly dle váhových kategorií. Poražení odcházeli zklamáni a vítězové se těšili z právně zaslouženého vítězství.

Jedním z hlavních organizátorů žižkovského turnaje byl již zmíněný Stanislav Tišer, který nám ochotně vyšel vstříc a poskytl rozhovor:

Toto je již druhý turnaj O pohár města Žižkov, pokračují v turnaji stejní borci?

Ne, je to pro náš tým velká smůla, protože minulý ročník od nás nastupovalo sedm borců a letos nenastoupil ani jeden z nich, většinou z důvodu nemoci. Můj svěřenec Marián Kováč, na kterého jsem sázel, protože tvrdě dva měsíce trénoval, si těsně před turnajem zlomil kotník a teď tu sedí se sádrou. Další z mých borců, minulý vítěz poháru, omarodil a má chřipku. Závodník ze supertěžké váhy je po operaci ramene, takže letos od nás nastoupili pouze dva borci, z nichž jeden bude obhajovat tento pohár města Žižkova. Je to Emil Kocvelda – borec, kterému věřím.

Vy sám jste organizátorem?

Ano, já to organizuji. Jsem i pořadatelem tohoto turnaje. Dokonce jsem i dovezl ring a postavil ho.

Jak probíhá taková organizace?

Musel jsem obvolat závodníky, doktory, rozhodčí apod. Na turnaji nepracuji den nebo týden, ale jsou to měsíce. Poslední týden byl pro nás opravdu hektický, skoro jsem nespál. Doufám, že se to povede.

Co od tohoto turnaje očekáváte? Je to reklama pro váš boxerský klub?

Jsmo jediný boxerský klub na Žižkově. Máme dobré borce a v naší lize se umísťujeme na předních příčkách.

Očekávám od toho, že si lidi všimnou, že dělám správnou věc. Není o deseti lidech, ale je to o stovce lidí, kteří ke mně chodí do klubu trénovat a dřít. Není to pro desítku, ale je to pro všechny mladé chlapce, kteří chtějí trénovat.

Emil Kocvelda sází v ringu na plné nasazení

Jsou zde k vidění i mimopražští borci, nejde tedy jen o městský turnaj.

Nikdy jsem nechtěl, aby to byla pouze pražská záležitost, proto sem zvu i zástupce jiných krajů. Kromě z Prahy jsou tu závodníci z Plzně, Příbrami, Budějovic, Rakovníka a Pardubic.

Jsou zde především těžší váhové kategorie, proč?

Lidé jsou spíše zvědaví na těžší váhy. Je tam znát úder. Knockout padne těžko v nízkých váhách, a to je pro lidské oko nezajímavé.

Vkládáte dnes do svých borců naděje?

Já si myslím, že mají velkou šanci.

Myslíte, že alespoň jeden vyhraje?

Já si to nemyslím, já to vím. Mám dobré borce, kteří hostují v nejvyšší boxerské extralize. Nebude zde problém.

Jak na vás reaguje majorita (např. z boxerského prostředí) při pohledu na tento turnaj?

Myslím, že zde hraje velkou roli závist. Problém je v tom, že oni nevidí, co bylo předtím. Věnuji se tomu spoustu let, celé dny jsem v tělocvičně. Myslím si však, že je moje práce vidět. Vychoval jsem několik skvělých borců.

Konečně se nám však podařilo, že si nás lidi všimli a že máme ty sponzory, s kterými spolupracujeme. Výsledek je např. dnešní turnaj.

Nahrál jste mi na další otázku, jak je turnaj financován?

Z větší části nám přispěla Městská část Praha 3, za což moc děkuji. Podílela se také na financování minulého ročníku. Tudiž velké díky.

Faktem je, že Pan Tišer boxu rozumí a dnes již v této branži jedná nekompromisně. Boxu se věnuje téměř svůj celý život, vychoval mnoho skvělých borců a právem může být na svou práci hrdý.

Emil Kocvelda s trenérem Stanislavem Tišerem

Další velký muž tohoto večera, který turnaj sponzoroval a organizoval, je Pavel Hurda, člen rady MC P-3 a zastupitel hl. města Prahy. Ochoťně a mile nám poskytl rozhovor.

Podílel jste se i na předchozím ročníku turnaje?

Ano, pomáhal jsem to zorganizovat. Sháněl jsem sponzory. Sám jsem sponzoroval.

Co vás přimělo zorganizovat turnaj právě v boxu?

Jeden z důvodů je, že jako malý kluk jsem box zkoušel. Dalším důvodem je pomoc lidem, jako je pan Tišer, v jejich sociální práci. Kromě boxu jako sportu je to také sociální pomoc mladým lidem, kteří místo toulání po ulici mají možnost něco dokázat.

Myslíte si, že takovýto turnaj, kterého se zúčastňují i Romové, může napomoci vztahům mezi majoritou a minoritou?

Určitě, když si kluci při boxu namlátí, tak teče krev stejně z Roma jako z „bílého“. Stačí se poohlédnout do světa profiboxu, kolik je tam skvělých sportovců z různých národnostních menšin.

Líbí se vám box jako sport?

Ano, box se velmi líbí, nesleduji ho jako fanda, ale pokud mám možnost, rád se podívám.

Plánujete další ročník turnaje města Žižkova?

Já doufám, že jsem pomohl založit tradici. Přál bych si, aby Pohár města Žižkova dále pokračoval, a budu se snažit, aby se založila tradice tohoto ročníku.

Ihned po skončení rozhovoru s panem Hurdou nastoupil do ringu našim čtenářům jistě známý mladý romský boxer z BC klubu Palaestra Praha **Tomáš Pollák**. Utkáni bylo vedeno na čtyři kola po dvou minutách ve váhové kategorii do 75 kg.

Komentátor večera M. Šimák představil oba borce, sdělil publiku jejich dosažené úspěchy, z čehož jsme si mohli všimnout nového stříbrného titulu T. Polláka z

mistrovství republiky. Na tento zápas se mnozí těšili. Tomáš zde měl mnoho fanoušků, kteří ho podporovali. První kolo Pollák jasně vyhrál, díky svému technickému stylu. V dalších kolech Tomášovi docházela fyzická kondice, a tak i jeho kvalita upadala. Přesto Tomáš předvedl velmi technický zápas, a proto vyhrál. Těsně po konci zápasu jsem vítěze Tomáše Polláka požádal o rozhovor, a i když se necítil zrovna nejlépe, souhlasil.

Jak se cítíš po vyhraném zápase?

Zaboxoval jsem průměrně. Jsem po mistrovství republiky, kde jsem ze sebe vydal hodně sil, a cítím už na sobě únavu. Víím, že to nebyl dobrý výkon, budu na sobě muset zapracovat a hlavně si odpočinout. Za muže je to nyní o hodně těžší, hlavně když teď musím kloubit tréniky s prací.

Máš nyní před sebou nějaké důležité zápasy?

Ano, teď v neděli mě zas čeká extraliga, kde boxuji za klub BC Děčín. Potom bych si dal pauzu, protože se necítím zcela dobře.

Sportovní utkání tohoto formátu si zaslouží opravdu pochvalu, neboť zde nebyl k vidění jen box. Krátký čas mezi jednotlivými zápasy totiž organizátoři vyplnili vystoupením mažoretek, které obecenstvo příjemně pobavilo. Dokonce přišlo i na zpěv, ale jak jsem zaregistroval, tento výkon nebyl ničím zajímavý, spíše ho diváci bohužel s posměšky považovali za bezcenný. Zpěv ovšem nebyl hlavním předmětem tohoto boxerského večera. Cílem bylo ukázat, že Romové stejně tak jako Neromové mají své záliby, koníčky a dovednosti. Věřím, že by se ten večer v sále hotelu Olšanka těžko našel někdo, kdo by na Romy pohlížel skrz prsty.

Všichni zúčastnění zde většinou byli ze stejných důvodů. Z lásky ke sportu, ze snahy podpořit své známé, nebo jen chtěli prožít neobvyklý zážitek a setkat se s přáteli. Nikdo zde nekoukal na to, jestli je někdo tmavé pleti nebo světlé. Naopak si myslím, že pan Tišer je jako Rom ve společnosti velmi oblíbený. Takovýchto večerů a akcí by mělo být více, neboť člověku dávají jistou dávku lidskosti a tolerance.

Objevte svět romské knihy

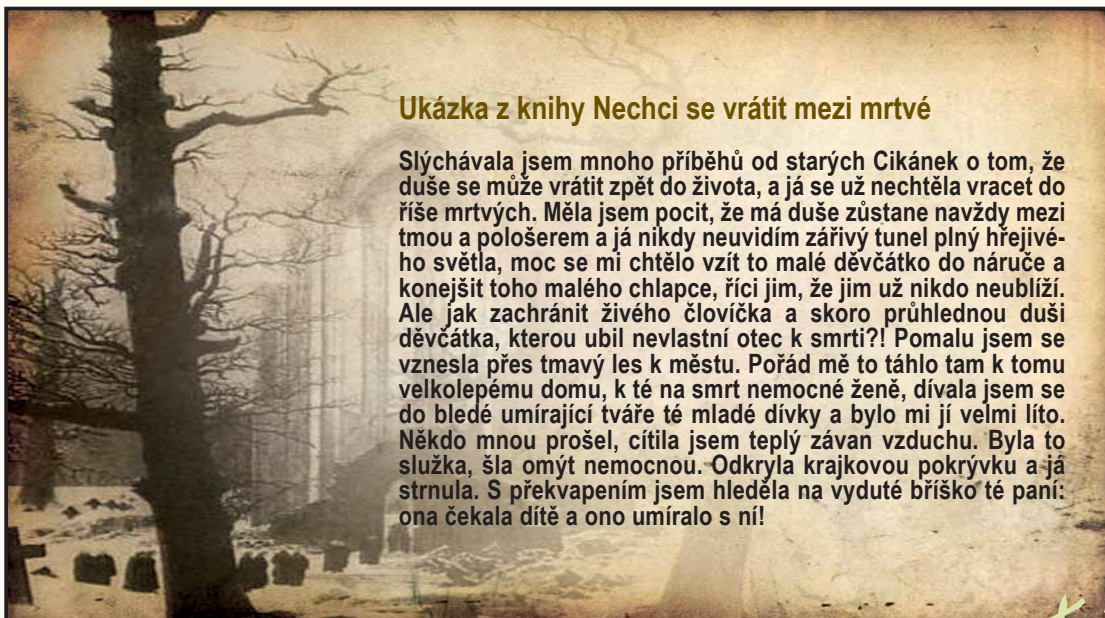
Erika Oláhová čtenářskou veřejnost svým knižním debutem *Nechci se vrátit mezi mrtvé* doslova uhranula. Její tvorba se obvyklé produkci romských spisovatelů vymyká hned dvojím způsobem. Píše zásadně česky a je nezvykle autor-ská. Sama sebe vidí jako romskou spisovatelku, která píše v češtině.

Narodila se 14. 1. 1957 ve Zvolenu. Rodiče se přestěhovali do Čech, celý život se živil tvrdou manuální prací a k tomu vedli i své děti. Je proto s podivem, že jak Erika, tak její bratr Eduard Oláh (sochař, tvůrce památníku romským obětem holocaustu v Hodoníně u Kunštátu) byli lapeni múzami. Erika Oláhová od patnácti let pracovala, nejdříve v továrně, potom jako kuchařka a servírka. Má dvě děti, kterým pomáhá s výchovou vnoučat, s manželem žije v České Třebové, je v invalidním důchodu. Do jejího osudu několikrát tvrdě zasáhla smrt. „Realitu svého života si kompenzuji psaním, útekem do koutku, kde si píšu.“ „Pomalu a jistě jsem v nich definovala svůj život,“ říká o svých povídkách, které pro ni mají i význam terapeutický. Psát začala v devadesátých letech, uveřejněna jí však byla pouze jedna povídka (*Dítě*), a to v romistickém časopise *Romano džaniben*. Ve svých 47 letech debutovala knihou *Nechci se vrátit mezi mrtvé*. Kromě příběhů, při jejichž čtení vstávají vlasy hrůzou, píše autorka i prózy humoristické, ty však do této knihy nezačlenila. V současnosti pracuje na románu.

Erika Oláhová netvoří v romštině, vychází ale z romských reálií, které jsou navíc nahlíženy prizmatem romské komunity. Zároveň však etnicita nehraje hlavní roli. (viz Karolína Ryvolová na www.i-literatura.cz). Příběhy obsahují sdělení, jemuž může porozumět každý bez ohledu na svou národnostní příslušnost, a s tímto záměrem je autorka také psala (viz rozhovor v *Romano* v čísle 6/2005, který vedla Radka Steklá). Občas v češtině problematice romský jazyk, například v pojmenování společností postav – Roma či úsloví: „Trefil ho šlak, z velké zloby mu puklo srdce, jak později Roma říkali.“ Z povídek, v nichž děj zásadně ovlivňuje duše mrtvých, zlé bosorky a duchové, nabudeme dojem: autorka je inspirována a tvoří v rámci tradice romských folklorních vyprávění. Že tomu tak být nemusí, nás upozorní zacházení s motivy z českých pohádek, společensko-kritických i hororov-

ých příběhů s fantastickými obrazy, balad (především K. J. Erbena), snů, surreála. Přes tuto tematickou a žánrovou rozmanitost kniha kompozičně tvoří sevřený celek, a to díky jednotnosti autorského stylu, který se vyznačuje přímostí a precizností ve vyjadřování, i leitmotivům návratu mezi mrtvé i živé. Získáváme pocit cykličnosti a nevyhnutelnosti. Prostupující motivy zla, exemplárních trestů za morální provinění bez možnosti polehčující okolnosti či zásahu štěstí nás utvrzují v neodvratitelnosti osudu a povinnosti vůči němu neprotestovat. Hrůzostrašnost vyvolávají nejen děsivé obrazy smrti, krve, ohně a mstivých skřetů a ďasů, ale hlavně vnitřní život postav. Pocity ohrožení zastoupené úzkostnými sny o nekonečných místnostech, oknech, která nejsou na dosah. Nemožnost úniku v nás navodí skličující pocit z bezvýchodné situace. Šťastný konec, vysvobození z utrpení nepřichází v podobě pozemského happyendu, ale ve víře v posmrtný život. O to překvapivější je šťastné rozřešení závěrečné povídky, které čerpá z náboženství zcela nekřesťanského.

Knihu povídek Nechci se vrátit mezi mrtvé vydalo nakladatelství Triáda a sdružení Společná budoucnost v roce 2004. K vydání připravil Jan Červenka.

Ukázka z knihy *Nechci se vrátit mezi mrtvé*

Slýchávala jsem mnoho příběhů od starých Cikánek o tom, že duše se může vrátit zpět do života, a já se už nechtěla vracet do říše mrtvých. Měla jsem pocit, že má duše zůstane navždy mezi tmou a pološerem a já nikdy neuvidím zářivý tunel plný hřejivého světla, moc se mi chtělo vzít to malé děvčátko do náruče a konejšit toho malého chlapce, říci jim, že jim už nikdo neublíží. Ale jak zachránit živého človíčka a skoro průhlednou duši děvčátka, kterou ubil nevlastní otec k smrti?! Pomalu jsem se vznesla přes tmavý les k městu. Pořád mě to táhlo tam k tomu velkolepému domu, k té na smrt nemocné ženě, dívala jsem se do bledé umírající tváře té mladé dívky a bylo mi jí velmi líto. Někdo mnou prošel, cítila jsem teplý závan vzduchu. Byla to služka, šla omýt nemocnou. Odkryla krajkovou pokrývku a já strnula. S překvapením jsem hleděla na vyduté břicho té paní: ona čekala dítě a ono umíralo s ní!

Sport je má závislost

Milý českolipský mladík, který doslova sportem žije, vyzkoušel všechny možné sporty. Fotbal je však pro něj jasná výhra. Mirek Čonka, přezdívaný Čony, je ambiciózní romský mladík. Bohužel neměl až tak růžové dětství jako mnozí z nás. Vlivem neblahého osudu se Mirkovi v jeho předškolních letech rozpadla rodina a malý Mirek skončil v dětském domově, kde vyrůstal až do své plnoletosti. Dnes je mu dvacet let, studuje Střední dopravní školu v Liberci. Vydělává si fotbalem. Hraje za tým FK Česká Lipa, se kterým má uzavřenou smlouvu.

„Čony“ se s fotbalem poprvé setkal, když byl umístěn do dětského domova v Mladé Boleslavi. Tehdy jako osmiletý chlapec začal hrát za mladší žáky v klubu FK Mladá Boleslav. Kopaná ho doslova uchvátila. Od té doby se této nejoblíbenější hře na světě věnuje nepřetržitě až dodnes. Sám dodává, že pauzy v trénování a hraní neuznává. Pouze měnil kluby, ve kterých působil. Jeden z těchto klubů byl tým TJ Jiskra Cvikov. Dále měl tu možnost hrát a nasbírat velké zkušenosti v ligovém klubu FC Slovan Liberec, kam nastoupil v patnácti letech. V tomto klubu odehrál tři roky. Dnes kope za již zmiňovaný FK Česká Lipa. Pro romského mladíka je sport doslova drogou. Fotbal není jediný sport, který Mirek vyzkoušel. „Během fotbalu jsem vyzkoušel více sportů, jako např. atletiku, floorbal, basketbal. Bez sportu prostě nedokážu být, je to můj koníček číslo jedna,“ říká. Mezi Mirkovy další koníčky patří hudba, zejména hip hop a disko. Jako každý mladý muž chodí rád se svými spoluhráči a kamarády na diskotéky a za zábavou.

Nejoblíbenějším světovým týmem je pro Mirka FC Arsenal – tj. neúspěšnější londýnský fotbalový celek. Tuzemským favoritem a vzorem je pro Čonyho Tomáš Rosický, který je hráčem právě FC Arsenal. Ze světových hráčů si Čony jako vzor jasně připouští Ronaldina. Ronaldo de Assis Moreira je jeden z nejznámějších vrcholových fotbalistů této planety. Zasloužil si to svým fotbalovým srdcem, svou jedinečnou technikou a jasným přehledem o hře.

Mirek je útočník, jak se patří. V neděli při svém posledním zápase proti Mimoni poslal do branky soupeřů dva góly ze tří. Tyto góly zajistily klubu, ve kterém působí, výhru. Týmu FK Česká Lipa zbývají dvě kola do konce krajské soutěže a mladý fotbalista říká: „Neměly by to být moc náročné zápasy.“ Tabulkově si Mirkův tým stojí na první příčce v krajském přeboru. Jeho cíl je ovšem postoupit o příčku výš a hrát za divizi. Mirek nehodlá s fotbalem přestávat, je to už nedílná součást jeho života. Probojoval se v něm na takovou úroveň, že se fotbalem žíví. V budoucnosti by chtěl přejít na funkci trenéra a trénovat malé chlapce.

S rasismem se Čonka nesetkává, jak říká: „Mě tu v okolí všichni znají. Mám zde celkem dobré vztahy a jako Roma mě uznávají. Ve fotbalovém klubu je to stejné. Parta je zde výborná, trenér taky. Je to zde o srandě a o hře.“

Mirkovy tréninky probíhají pětikrát až čtyřikrát do týdne. Samozřejmě se to liší

podle úrovně připravovaných zápasů. Jako každý dobrý útočník musí i Čony umět rychle běžet, dobře přikrývat, ovládat techniky a střilet na bránu. Všechny tyto prvky se pod vedením trenéra trénují na hřišti, nebo v zimním období v hale. Trenér Václav Rys, který má zkušenosti s trénováním v první lize, je s Mirkem velmi spokojený. Samozřejmě přihlíží na jeho složitou situaci, že není z úplně rodiny a ještě ke všemu je Rom, neboť tyto faktory ovlivňují jeho chování a počínání. S Romy má trenér již více zkušeností, ať už v osobním životě, tak i v trénování. Spolupráce s Romy mu nikterak nevádí.

Podle trenéra má Mirek pro kopanou velké předpoklady a talent, ale jako většině kluků v jeho věku mu chybí jistá citlivost. Trenér Rys říká: „My se snažíme vést tyto chlapce správným směrem. Jejich počínání je však limitující pro to, aby hráli v nejvyšších soutěžích, přistupují k tomu lehkomyšlně. Jinak si na Mirkovo chování nemůžu stěžovat, je to hodný kluk. Vlastnosti jako cílevědomost a citlivost chybí většině mladíků v jeho věku.“ Podle trenérova úsudku Mirka berou všichni jako rovnocenného kamaráda a spoluhráče, neboť je to kamarádský a sympatický mladík. Barva pleti nebo sociální postavení zde nehrají žádnou roli.

Mirek dokázal to, o čem sní většina mladých sportovců. Hrál tři roky v ligovém týmu. Jeho nynější fotbalový klub se dnes řadí mezi ty nejlepší ve své kategorii. Mirek je na nejlepší cestě dotáhnout to dokonce. Dostat se na tu pomyslnou nejvyšší příčku, kde hrají naše fotbalové špičky. Bez pochyb se o něm dá mluvit jako o velmi nadějném úspěšném romském sportovci.

Samozřejmě pro Čonyho tato cesta nebyla vůbec lehká, ať už z důvodu odloučení od rodiny v letech, kdy to pro něj bylo nejtěžší, nebo i proto, že je Rom. Spousty odříkání, píle a tvrdý trénink Mirka provázal celým jeho mládím. Sport ho odmala přitahoval a bavil. Dnes ho posunul do takové role, že je to jeho zdroj peněz. Dalo by se říci, že na Roma je Mirek dosti výjimečný člověk, neboť dokázal to, co nedokáže většina zaopatřených dětí vyrůstajících v úplných rodinách. Na závěr – Fotbalu zdar!

Co vědí dnešní studenti o listopadu '89?

Zrušte KSČ, Nechceme vládu jedné strany, Chceme jinou vládu, Ať žije Masaryk. Máme holé ruce – taková hesla zněla například Václavským náměstím v listopadu 1989, kdy na několika místech tehdejšího Československa začala tzv. sametová revoluce. Sedmáctý listopad je v české historii spojen především se studentstvem – konkrétně s revolucemi či manifestacemi, při nichž mládež upozorňovala na něco, s čím se většina z nich neztotožňovala. V roce 1939 se jednalo o odpor proti okupaci, o padesát let později Češi a Slováci protestovali proti komunistickému režimu.

Komunismus představuje pro většinu dnešních mladých lidí období temna, které sice sami nezažili, ale také nechťejí zažít. Zmiňuji to s velkou dávkou jistoty proto, že jako osmnáctiletý znám názory mých vrstevníků. Věci jako zákaz studovat v případe, že patříme k silně věřící rodině, se silně kříží s tím, co dnešní mládí má v sobě zabudováno, v čem zkrátka dnes a denně vyrůstáme. Ale existují i tací, kteří ačkoliv komunismus znají jen z vyprávění a na vlastní kůži ho nikdy nezažili, sympatizují s ním v takové míře, že jsou členy Komunistického svazu mládeže. Podle politologa Jiřího Pehe takových mladých lidí naštěstí mnoho není.

Jaký máte na komunismus názor vy? Co všechno jste o něm slyšeli? Dokázali byste si představit žít v době totalitního režimu? Co by vám nejvíce vadilo? Existuje něco, s čím v souvislosti s tímto režimem souhlasíte a s čím sympatizujete? Vaše názory nás zajímají. Pište na romea@romea.cz nebo na tomasbystry@seznam.cz.

Rozhovor:

Jiří Pehe je politický analytik a autor knih o politice. Je pravidelným komentátorem politického dění v ČR i v zahraničí. V současné době je ředitelem New York University v Praze, kde též přednáší. Vede zároveň Pražský institut pro demokracii, ekonomii a kulturu Newyorské university. Přednáší také na Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy. Studoval právo a filozofii na Univerzitě Karlově v Praze.

Foto: Vojtěch Jandák

Myslíte si, že dnešní mládež je dostatečně informována o minulém režimu? A pokud ano, jak moc a kdo podle vás (škola, rodiče, příbuzní atd.) se na informovanosti podílí nejvíce?

Myslím, že dnešní mládež toho o minulém režimu neví tolik, kolik by měla a mohla. Vínou za to nesou jak školy, tak rodiče. Pokud jde o školy, neexistuje zpracovaná metodika výuky moderní historie. Pokud jde o rodiče, spočívá problém v tom, že lidé, kteří byli součástí minulého režimu, i když třeba jen v roli velmi pasivní, nemají skutečný zájem svým dětem zprostředkovat pravdivý obraz minulého režimu, protože by se museli zabývat i svou vlastní mírou „kolaborace“ (pozn. red.: kolaborace – nečestná a obvykle dobrovolná spolupráce s vládnoucím nepřítelem).

Je dle vašeho mínění nutné o minulém režimu s mladými, kteří onu dobu nezažili, mluvit?

Určitě ano. Jak jinak se mohou něco dozvědět o historii národa, jehož jsou součástí?

Existuje podle vás něco, co dnešní mládí v době demokracie postrádají a v době totalitního režimu by jim bylo dopřáno?

Obecně si myslím, že ne. Určitou výhodou snad bylo jen to, že děti nemusely do takové míry řešit otázky spojené se sociálními a ekonomickými nerovnostmi, tedy s otázkami svého společenského statutu.

Jak moc podle vašich soudů dnešní teenageri s komunisty sympatizují?

Ne příliš. Je to sice generace, která se vymezuje proti jevům, jako je globalizace, z jejichž kritiky

Martin,

18 let, gymnázium

S komunisty v žádném případě nesympatizuji! Zním jejich ideologie, se kterými fakt nesouhlasím. Navíc mě vychovali rodiče, kteří odjakživa byli proti komunistickému režimu. A jestli bych chtěl žít v této době? Možná jen si na vlastní kůži zažít, jaké to opravdu bylo, ale žít v ní bych nechtěl.

Karolína,

17 let, SOU – obor kadeřník

Nesnáším komunisty! Půjde mi, že jsou to prostě úplný blbci, s prominutím. To, jakým způsobem vládli, bych asi nesnesla. Ale zřejmě bych si musela zvyknout, protože bych asi jinak musela emigrovat ze země. O komunismu jsme si něco říkali ve škole, ale víc o této době vím od svých rodičů.

Pepa,

15 let, základní škola

Slyšel jsem toho o komunismu hodně. Babička mi vyprávěla, jak se v té době měli Romové lépe než v téhle. Měli práci, měli kde bydlet, bylo všechno daleko levnější a člověk se na ulici cítil bezpečněji. Ale slyšel jsem také hodně negativních věcí na tuto dobu. Proto bych za komunismu žít asi nechtěl.

Anička,

14 let, základní škola

Moc toho o totalitním režimu nevím. Ve škole jsme si toho moc neříkali. Akorát od rodičů jsem slyšela, že ta doba byla pro obyčejné lidi příznivější než demokracie.

by komunisté mohli těžit, ale dnešní komunistická strana je podnik přestárých lidí bez imaginace, kteří mladým příliš nerozumějí.

Co říkáte na tzv. mladé komunisty, kteří ačkoliv dobu totality nezažili, mají ke komunismu velmi blízko, o čemž svědčí televizní dokument režiséry Lindy Jablonské Kupředu levá, kupředu pravá?

Je to poměrně malá skupina extremistů. Zrovna tak, jako existují mladí extremisté na pravici, existují i na levici. Mnohem více bych se dnes ale obával těch pravicových.

Na závěr – myslíte si, že by teenageri dnešní doby šli demonstrovat proti režimu, jako tomu bylo 17. listopadu 1989?

Ne. Nemají k tomu podle mého názoru tak silný důvod.

Podle bot poznáš člověka

Již několik let jsem zákazníci pana Piskora a mohu říci, že jsem velice spokojená s jeho prací. Mé boty jsou u něj v dobrých rukou a vypadají kolikrát k nepoznání – jako nové. Z osobní zkušenosti vím, že pan Piskor je klasickým případem poctivého živnostníka, který při své práci dělá vše pro spokojenost zákazníků. Těch má díky tomu spoustu a pokaždé se k němu velmi rádi vracejí.

Padesátiletý **Jaroslav Piskor** se narodil v Klatovech a od roku 1984 žije v Praze, v oboru obuvnictví podniká od roku 1990. V roce 1974 vystudoval Střední odborné učiliště obuvnické v Liberci, kde také po studiu začal ihned pracovat v oboru. Brzy odjel do Plzně, kde se stal civilním zaměstnancem vojska jako opravář obuvi.

Poté se opravám obuvi věnoval v pasáži Černá růže a těsně před revolucí ho přijali na výpomoc do opravy obuvi v Karlíně – prý jen na měsíc.

Mezitím přišla sametová revoluce a pan Piskor v karlínské provozovně zůstal. Posléze začal v tomto oboru podnikat v prostorách bývalé provozovny. Pan Piskor vlastně patří mezi první romské podnikatele v České republice.

„Tenkrát vlastně začínaly v Karlíně úplně první ekonomické pronájmy nebytových prostor, které trvaly asi rok a půl, a poté jsem se stal vlastníkem těchto prostor po bývalé provozovně, to už jsem mezitím vlastnil živnostenský list,“ říká pan Piskor.

Čas ubíhá a pan Piskor pracuje v karlínské opravně obuvi již 22 let. Během této doby však otevřel další tři provozovny, v Obchodním centru Globus na Černém Mostě, v Galerii Butovice a v Hýpernově v Praze 6, ve kterých má své zaměstnance, a nabídku služeb rozšířil o výrobu klíčů.

Dříve pan Piskor šil i boty na zakázku, ovšem v současné době se věnuje pouze opravám. Zajímalo mě, proč v dnešní době, aspoň podle mé osobní zkušenosti, mají i velmi drahé boty nekvalitní podpatky. Pan Piskor odpověděl, že to se týká hlavně bot s úzkými podpatečky a špičatou špičkou. „Zrovna tyto boty se většinou vyrábějí z ne moc kvalitního materiálu. Dříve tento problém skoro nikdo neměl. Mnoho let se vyráběl jeden typ pánských a dámských bot. V současné době se boty vyrábějí a hodně dovážejí z ciziny a je jich mnohem více druhů, každou chvíli se modely mění. Dnes jsou mnozí lidé takoví, že si hodně často kupují nové boty a ty staré pak vyhodí, protože jsou rozslapané. Ovšem každý u nás zase není na tom tak dobře, aby si každý měsíc mohl kupovat nové boty za dva a půl tisíce korun a ty staré zničené vyhodit. Raději si ty staré samozřejmě nechá opravit,“ říká pan Piskor.

V srpnu roku 2002 Prahu zaplavila tisíciletá voda, která napáchala obrovské škody mimo jiné také v Karlíně. Povodeň zničila i provozovnu pana Piskora. Ten ovšem nelenil a svou opravnu otevřel již za necelé dva měsíce, 15. října. Byl úplně prvním živnostníkem, který dokázal v takto krátkém čase svoji živnost obnovit. Jeho šikovnost a úsilí co nejdříve opět opravovat obuv neunikly ani zájmu médií, takže o něm vyšly články a také poskytl několik rozhovorů do různých časopisů.

Pan Piskor je již třicet let ženatý. Se svojí ženou, která je vyučenou brašnářkou, se seznámil v roce 1976 v Klatovech během studia na středním odborném učilišti. Mají spolu tři děti a tři vnoučata.

Jeho dva synové se věnují stejnému oboru jako on, dcera již několik let žije v Anglii a pracuje v bance jako osobní bankérka. Jeho rodiče pocházejí z východního Slovenska. Doma se u nich romsky nehovoří a nikdy nehovořilo, takže ani on sám romsky neumí. „Oba synové žijí s Neromkami a má žena je také Neromka. Není to nějaká naše zásada.“

Pravda je, že se pan Piskor se svou rodinou s Romy nikdy moc nestýkali, ale samozřejmě, že pár známých mají. Na mou otázku proč tomu tak je, odpověděl, že neví, nikoho neodsuzuje a nic proti nikomu nemá. Často se panu Piskorovi stává, že mu jeho zákazníci kladou otázku, jaké je vlastně národnosti. Většinou si totiž jeho zákazníci myslí, že je Ind nebo Pakistánec. Pan Piskor jim na jejich otázku hrdě odpovídá, že je Rom a je na to velice hrdý.

Pan Piskor je se svým životem velmi spokojený, protože si splnil svůj sen, že podniká v oboru,

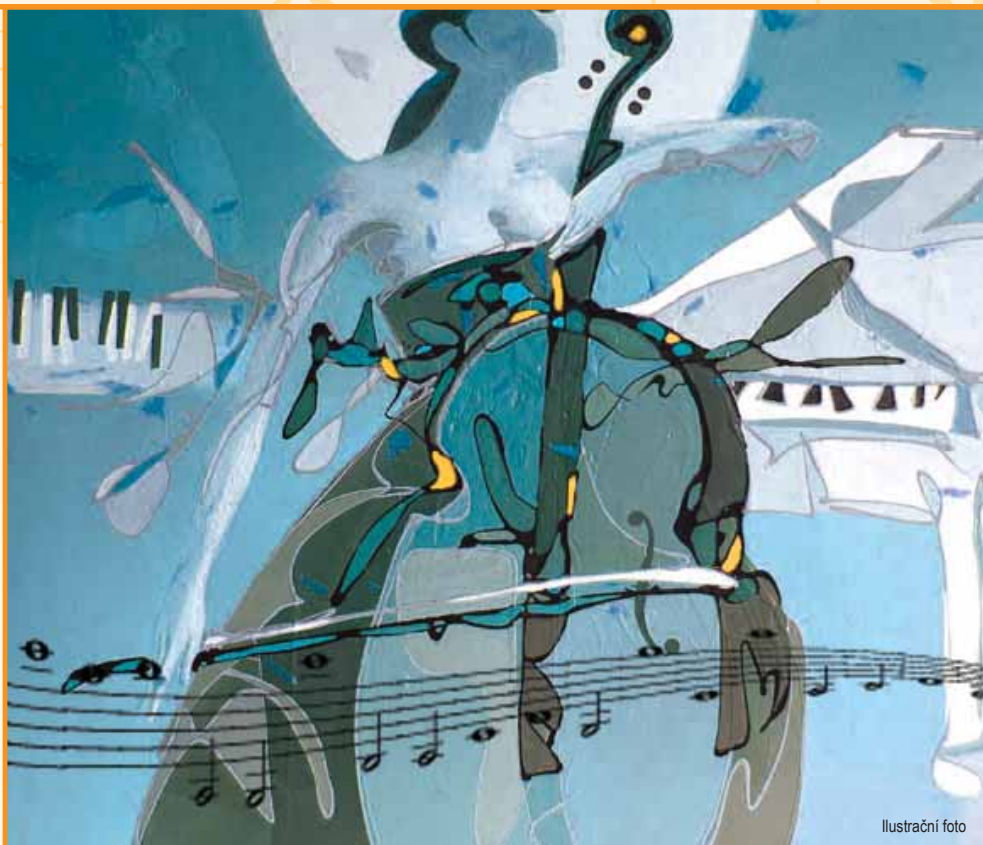
který ho odjakživa bavil, a svou práci má rád. „Dnes je podstatné, aby byla jistota, peníze, aby se člověk užíval. A mě toto pro život stačí. Děti jsem vychoval dobře, jsou samostatné a nemusím je podporovat. Víím, že se o sebe dokážou postarat,“ říká pan Piskor.

S cimbálem k tradici i popu

Romská cimbalová muzika z Liberce se dala dohromady v roce 2002. Její šéf a zpěvák Miroslav Kotlár vystudoval konzervatoř a vyučuje hru na hudební nástroje v tamní Základní umělecké škole. Skupina chce propagovat tradiční hudební nástroje, jako jsou cimbál, housle či harmonika, a jejich prostřednictvím upozornit na tradiční romskou hudbu. O tom, jak se to kapele podařilo, vypovídá deska nazvaná prostě Bijav.

Na cimbál hraje Júlia Kotlárová. V takřka čardášových vyhrávkách se k ní připojuje i saxofon, klarinet nebo akordeon a skupina se dostává k zajímavému zvuku, ve kterém se skutečně odrážejí balkánské či „maďarské“ rytmy a vlastně i kultura jihovýchodních Romů. Ostatně právě takové skladby, které voní tradicí a svěžím rytmem, dávají stylu Romské cimbalové muziky punc originality. Horší je to ve snaze přiblížit se běžné populární hudbě. Táhlá balada Khamoro za džala působí naslédle, dechové nástroje přestávají plnit rytmickou funkci, ze skladby Khamoro za džala se stává vcelku běžný plouzák, podmalovaný procítěnými klávesami. Nutno ale uznat, že i v tomto poněkud přecukrovaném žánru se skupina pohybuje suverénně, s lehkostí a zpěv má správný procítěný výraz. Také výlet do diskotékové muziky á la Bee Gees posouvá desku Bijav do sféry, ve které hrozí kýč, ale skupina má příjemný soulový esprít, který hudbu nadnáší, takže uhraje a uzpívá tuhle muziku se ctí.

Nevýhodou desky je neusazené stylové těkání mezi popíkem a cimbalovou

Ilustrační foto

či tradiční muzikou. Připomíná to skákání ze století do století, z vesnické tanečnické na diskotékový parket. Dramaturgie alba by potřebovala pevnější ruku, kapela by měla k sobě jednotlivé skladby více stylově přiblížit. Anebo se rozhodnout pro jedno či druhé.

Ovšem ani pak by nemusela mít vyhráno. Čistá tradice, zahrnaná bez výraznějšího autentického vkladu, působí často oposlouchaně, čistý pop zase může vyznít příliš nakaširovaně. Jistě, fúze folklóru a popu jsou velmi riskantní, ale může to být cesta. Kapela na ni několikrát vykročí, zvláště v závěru téhle desky, ale nedokáže fúzi citlivě vybalancovat. Některé skladby ubíjí příliš syntetický rytmus a umělé klávesy. Přitom kapela má na albu několik dobrých písní a je hráčsky schopná. Zvláště v instrumentálních pasážích se ukazuje muzikantská přirozenost sestavy i její schopnost vniknout do tajemství rytmu, z kterých prýští hudba předků.

Kapela nepotřebuje klasické bubny, a přitom hraje tak, že nenechá posluchače v klidu. Tohle „bílé“ skupiny většinou nedokážou. Ale popová past některé skladby na desce Bijav pohltila. I pop je ovšem žánr, který má své mistry. Pokud si chce Romská cimbalová muzika z Liberce ponechat základy romské hudby a zároveň hledat popový zvuk, má před sebou hodně práce. Ovšem některé písničky na tomto albu ukázaly, že možnosti tu jsou.

Ilustrační foto

Pilotní projekt policejní asistence slaví pět let

Tým romské policejní asistence o. s. Vzájemné soužití

Jeden z nejnovativnějších projektů ve střední a východní Evropě poskytuje služby obětem lichvářství a jiných trestných činů páchaných na romské komunitě. Při poskytování této služby jde také o vzájemné obopustné poznávání romské komunity a příslušníků PCR, o odbourávání vzájemných stereotypů a předpokludů, získávání vzájemné důvěry. Policejní asistenti dále pomáhají obětem leasingových podvodů, při podávání trestního oznámení nebo doprovázejí oběti na soud či úřad. Provádějí monitoring ohrožené lokality, vystupují v roli mediátora při střetech a zprostředkovávají výslech svědků.

Jak vše začalo?

Před sedmi lety se na Mgr. Sri Kumara Vishwanathana, předsedu o. s. Vzájemné soužití, obrátilo o pomoc několik žen, jež se dostaly do svízelné situace podobající se „pasti“. „Neměly jsme na jídlo, hrozilo nám vystěhování na ulici kvůli neplacení nájmu,“ vzpomíná Blanka Marcinová, jedna z historicky prvních policejních asistentek v ČR. Důvodem byla lichva, romsky „interes“. „Sociální poradna sdružení pomáhá řešit problémy, jestliže však má více lidí stejný problém, tak se je snažíme dát dohromady, aby vzešlo východisko. Totiž skupina lidí trpících stejným problémem většinou zná i jeho řešení.“ Prohlédla různá pracovní setkání a na jednom z nich samotné ženy navrhly: „Bylo by dobré s těmi policisty něco dělat, aby byli pro nás dostupnější!“ Z podnětu pak podle Vishwanathana vzešel celý projekt.

Příběh žen neskončil

V této těžké chvíli okamžitě pomohlo Britské velvyslanectví a UHNCR (úřad vysokého komisaře Organizace spojených národů pro uprchlíky). Díky jejich laskavé a včasné podpoře se mohly ženy učít šít, nakoupily se poškozené pleny, a ve velkovýrobě se opravovaly, poté prodávaly. Tímto si ženy kompenzovaly příjem a mohly se vyrovat s lichváři. Dlouhou dobu byl vidět na tvářích žen strach a trápení. O vykořisťování se bály otevřeně hovořit. Po nějaké době se smelily a našly odvahu se osvobodit od

lichvářů, kteří je mnohdy fyzicky napadali, ponižovali je, trhali jim vlasy apod. Některé byly dokonce nuceny k prostituci.

Zrodila se odvaha říci a „dost“

Ženy měly najednou odvahu říci: „My vám už ani korunu nedáme! Žijete na náš úkor!“ Nejstatečnější z žen byly Soňa Holubová a Blanka Marcinová. Obě byly schopné čelit lichvářům a tvářit v tvář jim říci, že už od nich žádné peníze nedostanou. Právě ony se posléze staly historicky prvními policejními asistentkami.

Riziko dnes nevidoucí

Romská komunita obvinila policejní asistenty z donašečství a prozrazování informací o komunitě policii. Hrozilo jim ublížení na zdraví nebo fyzická likvidace, možná i jejich přibuzným. Soňa s Blankou však toto riziko statečně podstoupily. „Vysvětlily jsme romské komunitě, že nejsme žádné informátorky, ale naopak chceme pomoci,“ říká Soňa Holubová. Než začal fungovat projekt policejní asistence, evidovala severomoravská policie pouze jeden případ lichvy. Vstup policejních asistentek do problematiky přinesl během poloviny roku přes čtyřicet trestních oznámení. Objevily se i názory některých policistů: „ať si Romové řeší své problémy sami.“ „A to není správné,“ podotýká předseda sdružení. Asistentky byly schopné přimět policii k činnosti. Jiná věc je však samotné soudní řízení.

Průkopnice v policejní asistenci u nás musí odejít

„Máme hrozně mylnou představu, která se v současnosti hodně prosazuje v české společnosti ohledně odbornosti. Může existovat odborník s mnoha tituly, neznamená to však, že musí rozumět skutečnosti. Naopak jsou lidé nemající žádnou odbornost, ale jejich osobní životní zkušenosti, pohledy na věc mohou být natolik významnými a přínosnými, že mohou obrátit svět naruby. S problémem lichvy jsme se tehdy obrátili na policii. Dělejte s tím něco! Policie tvrdila, že tento problém neexistuje, protože si nikdo nestěžoval. Mnoho Romů policii nedůvěřovalo, a proto ji nekontaktovali,“ vzpomíná Vishwanathan.

Lichva zmizela, objevily se rychlé půjčky

„Lichvu se podařilo na Ostravsku maximálně eliminovat, ale objevila se jiná podoba, formální lichva – to jsou rychlé půjčky, různé podvody leasingových společností, směnky, proti tomu se bojuje bezmocně. Prevenci se snažíme zabránit způsobem nepřijemností lidem neznalým právníckého povědomí. Být chudým je v dnešní době strašně drahé, nemáš

Zprava: Odstupující policejní asistentky Blanka Marcinová a Soňa Holubová, koordinátorka projektu Olga Hrdinová

přístup k nízkouročným půjčkám, nedostaneš hypotéku na řešení bydlení, musíš si půjčit od lichvářské společnosti. Vzájemné soužití se proto snaží najít lidem práci.“ Policisté by podle Kumara měli absolvovat výcvik o mentalitě, kultuře, náboženství menšin žijících na území ČR. Kpt. Chobola k tomu dodává: „Hlavně pro policisty na základních útvech, kteří jsou v bezprostředním kontaktu s řadovými občany.“

Být chudým je velmi drahé

V České republice máme obrovský problém soudnictví a státního zastupitelství. Zajímají se, zda oběť podepsala či nepodepsala, vzala nebo ne vzala půjčku. Otázkou zůstává, jak člověk dokáže, že jednal v tísní? Nebo bral půjčku nedobrovolně? Ptají se pouze, zda podepsal či nikoliv. Jestliže podepíše, tak co si pak stěžuje! Což podle Vishwanathana není správné. Soudí se velmi povrchně, a to je ku prospěchu zlodějským firmám. Samo soudnictví je prý daleko od života lidí. „Nejsou schopni do těchto věcí dostatečně vidět,“ říká Kumar Vishwanathan.

Společnosti poskytující rychlé půjčky jsou na hraně zákona. Lichva není definovaná vysokým úrokem, ale tím, že člověk musí dokázat sociální tíseň. Což je velmi složité prokázat. V tomto směru bylo podáno několik trestních oznámení, ale byly shozeny ze stolu státním zástupcem. Je to nemorální, chtít vysoký úrok, jako je třeba jednou tolik, ale není to definované jako trestný čin. „Měly by existovat alternativní způsoby, jak by mohl občan v tísní dluh odpracovat,“ uvedla Lucie Mastná, ředitelka úseku sociálních služeb o. s. Vzájemné soužití.

Rostislav Chobola

Vrchní komisař služby Kriminální policie ČR, vyšetřovací správy Severomoravského kraje.

„Kolem roku 2000, kdy ještě svou činnost vyvíjela iniciativa republikánské mládeže, jsme spolu s Václavem Šárochem (bývalý specialista na drogovou činnost a prevenci) tlumili vášně mezi vznikající romskou domobranou a neonacistickými skinheadskými hlídkami. V té době začala školení britské ambasády o rovném přístupu policie k menšinám, a tam jsme se s Kumarem poznali. V tu ránu, kdy se objevila lichva, jsme začali spolupracovat velmi intenzivně. Věděli jsme o tomto problému, Romové však byli uzavření do sebe, nepřístupní a báli se na policii obrátit. Kumar Vishwanathan sehrál úlohu jakéhosi prostředníka. Poznali jsme smysl jeho práce vtažením do různých projektů, např. Vesničky soužití, budováním komunitních center a účastí na dětských táborech. Lidé z těchto komunit si na nás čím dál tím víc zvykali.“

Lichva, romská domobrana, drogy v romské komunitě, skinheadské hličky

„Po těchto událostech jsme hledali řešení. Tím nejlepším bylo najít příslušníky menšiny kterým bude komunita důvěřovat, a lidé se nebudou bát chodit na policejní stanici. Chtěli jsme řešit problémy těch lidí. Někteří z nich neměli vůbec důvěru cokoliv oznamovat, řeknu to na rovinu – přístup některých policistů byl takový: přišel cikán, co tu chce? To jednání bylo skutečně nerovné. Začali jsme vnímat slova tehdejšího náměstka Správy Severomoravského kraje PČR Pšolky, že to bylo nefér. Řadu věcí společnost nevnímala pohledem romské minoroty. Začali jsme spolupracovat s krajským koordinátorem pro národnostní menšiny, romským poradcem, magistrátem, s ostatními minoritami. Vznikal pracovní tým specializovaný na romskou komunitu. Potřebovali jsme prostředníky (policejní asistenty), aby s lidmi promluvili a sdělili jim naše kontakty, že existují lidé, kteří jim musí a hlavně chtějí pomoci.“

Museli jsme se naučit Romům naslouchat

„Ještě dodnes je česká společnost xenofobní, není rasistická, ale bojí se všeho neznámého, lidí, kteří žijí jiným způsobem života. Nedokázali jsme vnímat, že romská komunita má své problémy, vnímali jsme to po gádžovsku. Předtím to bylo osočování, křičení, nadávání a nic se nevyřešilo. Podařilo se nám najít společnou řeč, dokážeme se pochopit. Zkušenosti z naší činnosti přebíral v té době vznikající projekt

Národní strategie pro práci Policie ČR ke vztahům k národnostním menšinám. Museli jsme vyměnit mnoho pracovníků; chci mít pracovníky, kteří chtějí pracovat s Romy a nemají předsudky. Ti lidé byli v mnoha případech poškozeni, i přesto je policie stavěla v úroveň lumpů, kteří něco provedli. Neházet všechny Romale do jednoho pytle!“ říká komisař.

Rostislav Chobola, vrchní komisař služby Kriminální policie ČR, vyšetřovací správy Severomoravského kraje

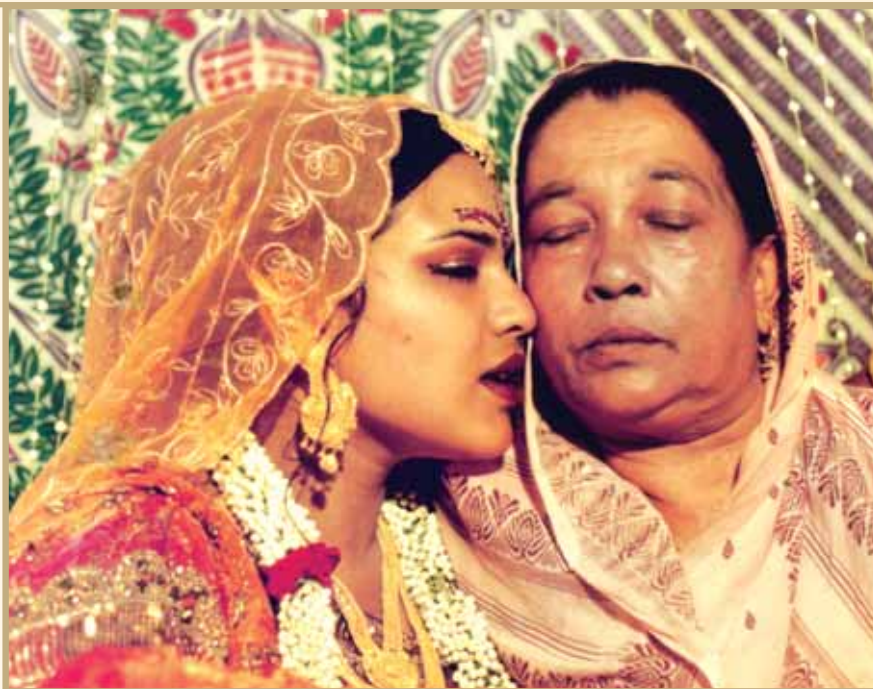
Projekt obdržel významnou rakouskou 2. cenu SocialMarie 2005

„Jsem hrdý na to že, Ostrava byla první v republice, kde policie a Romové našli k sobě cestu. Soňa s Blankou byly prvními policejními asistentkami a svým následovníkům ulehčily v mnohém práci. Náš projekt byl velice dobře hodnocen, ministerstvo vnitra nás uvedlo jako vzor pro ostatní. Celé delegace, vedení policie včetně ředitelů z jiných krajů k nám jezdily na jakési exkurze. Proto jsme uspořádali policejní školení. Útvary byly rovněž seznámeny s terénním sociálním programem a komunitními centry. Situace by se měla řešit vzhledem k místním podmínkám daného regionu. V Ostravě se nevyskytoval problém s dětskou prostitucí, jak tomu bylo v Chebu, nebo fenomén Matiční ulice v Ústí nad Labem. Proto se musí řešení uzpůsobit situaci v daném regionu,“ vysvětluje specialista na extremismus R. Chobola. „Ale zásadní je spolu mluvit.“

Poslední dozvuky Karnevalu rozmanitosti

Ačkoliv se již ve třinácti českých městech chýlí mnohažánrový festival s podtitulem Dialog kultur k závěru, nabízíme ještě několik posledních událostí, které stojí za to neminout. Všechny snímky se promítají od 18 hodin.

V Českých Budějovicích bude prostorem pro zhlédnutí následujících dokumentů Kinokavárna Kotva. 21. listopadu tam proběhne komponovaný večer divadla a filmu. Úvod bude patřit polskému snímku „Jak motýl“ o tělesně postiženém chlapci. Přemek do svých šesti let věřil, že je stejný jako ostatní a že jeho matka rozumí skřekům, které on sám považuje za odpovědi. Postupně ale zjistil, že nikdo netuší, že je duševně zcela v pořádku. Až po mnoha letech strávených v ústavu objevila terapeutka signály, které k ní Přemek vysílal. Chlapec v šestnácti letech poprvé začal komunikovat se svým okolím, a dokonce psát básně. Od 18.45 dostane prostor Charitní amatérské divadlo s hrou „Holo beat“. Ve 20 hodin začíná projekce švédského snímku „Sářin svět“. Sára se ve svých třiceti letech stěhuje do vlastního bytu, jede na první dovolenou bez rodičů, má práci, která ji baví. To, co je pro její vrstevnice už dávno samozřejmostí, je pro lehce mentálně postiženou Sáru objevováním nového světa. V královehradeckém **Modrém pomeranči** bude 21. listopadu promítnut izraelský film „Most přes Wadi“. V kraji Wadi, který se nachází ve středu Izraele, žijí v těsné blízkosti Židé a Arabové. Po desítkách let násilných konfliktů se společně rozhodli založit dvojjazyčnou a národnostně smíšenou školu pro své děti. Situace je složitá jak pro dospělé, tak pro děti samotné, které čeká buď cesta tolerance, nebo zášti předchozích generací. 28. listopadu proběhne v témže prostoru projekce výše zmíněného filmu Sářin svět. V Hradci Králové festival uzavře americký dokument „Černobílá škola v Little Rock“. Proběhne 29. listopadu v AC klubu. V září 1957 nastoupili za přítomnosti televizních kamer ke studiu na střední škole v arkansaském městě Little Rock první černí studující, které přihlížejícím davem provedla policejní ochranka. O padesát let později jsou ve třídách, na chodbách či ve školní jídelně k vidění Američani i Afroameričani – ovšem téměř bezvýhradně v jednobarevných skupinkách. V olomouckém nízkoprahovém klubu **KudyKam** bude 29. listopadu promítnut americký snímek „Dábovo hřiště“. Uprostřed nejmodernější civilizace žijí v USA lidé, kteří se všeho vzdávají ve prospěch prostého života ve víře. Po dosažení šestnácti let však dostávají mladiství příslušníci této komunity křesťanů možnost okusit všech svodů okolního světa – dábova hřiště. Nízkoprahový klub **Open House** uvede 22. listopadu slovenský dokument „Soňa a její rodina“. Časosběrný dokument sleduje ve dvou letech jednu z rodin z romské osady Rudňany. Přináší intimní pohled do života Soni, matky čtrnácti dětí a milující manželky, ženy silné a inteligentní, ale i bezmocné v kontextu každodenní starosti o obživu. Film sleduje její boj s mimořádně nuznými podmínkami. 27. listopadu pak festival v Olomouci uzavírá polský snímek „Jak motýl“.

Zdroj: Fotoarchiv Karnevalu rozmanitosti

Zdroj: www.bezzabradli.cz

Trochu jiní Cikáni jdou do nebe

Netradiční pojetí klasického muzikálu Cikáni jdou do nebe bude k vidění 22. prosince od 16 a 20 hodin na scéně pražského Švandova divadla. Namísto herců se představí Ida Kellarová a Dezider Dužda, kteří spolu s amatérskými zpěváky sboru Apsora předvedou nejznámější muzikálové melodie. Ke spolupráci Kellarová přizvala další umělce. O hudební doprovod se tak vedle smyčcového kvarteta Hanky Dohnákové postarají pianista Tomáš Kačo a kytarista Jan Dužda. Představení vzniklo v režii Petera Serge Butka.

Film Cikáni jdou do nebe byl natočen v půli 70. let minulého století v bývalém Sovětském svazu v režii Emila Loteanu. Český divák měl možnost seznámit se s příběhem zlodějů koní Zobarem a krásnou Radou počátkem 80. let, naposledy pak od roku 2004, kdy se

i díky Idě Kellarové hraje v pražském divadle Bez zábradlí. Dodnes tak baladický příběh, který zobrazuje vášnivou lásku milenecké dvojice na pozadí reality života kočovného cikánského tábora začátkem dvacátého století, učarovává mnohým divákům.

Zdroj: www.kellarova.com

Za hudbou navzdory dešti, sněhu

Foto: Richard Procházka, www.koa.cz

Na samém přelomu podzimu a zimy je tu několik hudebních pozvánek, které si lze dát jako předvánoční potěšení. Budou to dva roky, co skupinu KOA opustila výrazná textařka, zpěvačka, a skladatelka Zuzana Navarová. Koho zajímá, jak si čtveřice muzikantů nadále vede bez silné tvůrčí osobnosti, bude mít možnost poznat 22. listopadu v pražském klubu Delta a 29. listopadu v Divadle Pohoda v Praze. KOA je nyní trošičku jiná, ale rozhodně má potenciál nezklamat! Královehradecká kapela Terne čhaye si 27. listopadu odskočí do nedalekých Pardubic, kde odehraje benefiční koncert pro občanské sdružení Amalthea. Podpoří tak snahy tohoto sdružení o rozvoj péče o rodinu a dítě.

Do Nového roku je možné vstoupit v doprovodu dvou osobitých tvůrčích postav – sester Ivy Bittové a Idy Kellarové. Na jednom pódiu pražského Paláce Lucerna se potkají 5. ledna a v ojedinělém duetu předvedou jazzové standardy a balady. Koncert se koná v náhradním termínu, organizátory byl přesunut z května 2007.

Advent s Muzeem romské kultury

Ochutnávku tradičních romských Vánoc připravuje na adventní dobu Muzeum romské kultury. Výstava nazvaná Vánoce v romské rodině bude za účasti Sv. Mikuláše zahájena v pondělí 6. prosince. Návštěvníci usednou ke štědrovečernímu stolu v kruhu romské rodiny, prohlédnou si výstavku dřevěných, vyšívaných betlémů, i těch méně tradičních, jako například z chlebového těsta. Autory jsou romští výtvarníci. Expozice potrvá do 31. ledna 2008.

11. prosince pak v rámci cyklu „Kdo jsou Romové?“ proběhne přednáška o nové romské hudební tvorbě. Takzvané Neve gila vznikající v druhé půli 20. století návštěvníkům přiblíží Tomáš Šenkyřík, kurátor audiofondu muzea. Mluvené slovo osvěží jedinečné audio a videonahrávky pořízené v prostředí slovenských osad, na festivalech a jiných

místech. Po nasycení uší následuje lahůdka pro oči – textilní fond muzea otevře své sbírky a předvede módní přehlídku s názvem „Chodí bosa v trávě“. K vidění bude móda druhé poloviny minulého století. Atmosféru uplynulých šedesátí let umocní stejně staré romské písně.

Minikurs romštiny

Text: Jarmila Balážová / Ilustrace: Jiří Miňovský
Překlad: Rena Horvátová

1.

Jožka: Babi, babi, podívej, to je krásný list.

Babička: No, ano, Jožko, a jak je barevný. Najdi nějaké kaštiny.

Jožka: Babo, babo, sikh, kada hin šukar prajtin.

Baba: He, Jožko, u sar hino kipošno. Arakh mek vare-save gaštaňa.

2.

Jožka: Babi, a pomůžeš mi s těmi výrobky do školy?

Babička: Jistě. Uděláme pejska z kaštanů. Třeba něco vymyslíš i sám.

Jožka: Babo, u šegetineha mange kole kerdipnenca andre sikhadi?

Babička: He. Keraha rukonores le gaštaňendar. Talam vareso kereha the korkoro.

3.

Jožka: Jéé, už jsi přišla z práce, maminko. Tohle jsem ti vyrobil a tohle mám do školy.

Maminka: Jsi moc hodný, Jožko, a babička taky. Máme vás s tatínkem moc rádi!

Jožka: Jaj, imar avlal pal e buťi, dajori. Kada kerdom tuke u kada kerdom andre sikhadi.

E dajori: Sal baro lacho, Jožku, u e baba hiňi tiš lachi. Rado tumem le dadeha dikhas!

2 – 3

O ačhibena

Kisitind'a o Zdeněk Ryšavý

O hiros, hoj o Jiří Čunek (KDU-ČSL) gejša het khatar o postos andro rajaripen, hin pre dzeka buter manušege. Le šeralenge andre romane organizaciji u tiš avre Romenge, the olenge, save nane Roma.

O pravícove radikali phenen, hoj džana 10. novembroste 2007 Prahate pal le Čhinden-gero koter, andro džives, kana hin baro džives, kana leperas o pogromos kerdo pro Čhinde andre nacisticko Němciko. O nekhbareder sudos pro agor phend'a, hoj odoj našti džan, bo o ekstremno pravícovo jekhetanihen „Mladí národní demokraté“ na kerde sa, so hin andro zákonos, te vareko kamel te kerel demonstrativno maršos.

4 – 5

Phučas vaš tumenge

Kisitind'a e Rena Horvátová u e Jarmila Balážová

Andro duj vakeribena džanena pal e kauza, sar la romaňa džuvl'ijake kerde e sterilizacija. E Iveta Červeňáková la Ostravatar vakerela, sar phares hin předal o manuš te l'ikerel avri, the lakeri advokatka, savi lake suďinda avri o love, e Mgr. Michaela Kopalová, phenela sar dikhel o pravno aspektos.

6 – 7

Le čhoneskeri reportaža

E Lenka Kučerová:

O peruma, jaga the šukar řebos upral o Jeseňiki the pale o chmara

E Vidnava hiňi Jeseňikende the pre bibacht, odoj den bare brišinda, the buterval odoj hin baro paňi. Devlestar, imar o romane manuša na užaren, ko lenge dela o vast, bo imar sikh'ile, so kempel te kerel. Šegitinel lenge Občanské sdružení Roma Vidnava. Andre Kobylé nad Vidnávkou funginel nevi dilňa, kaj o Roma sikh'lon te kerel buti le trasteha the le kaštenca, vašoda imar džanen te prikerel, so lenge o paňi mosarda.

8 – 9

O vakeriben

E Bohumila Krivčíková, e Stanislava Ondová:

Te džaha kijo Roma individualnones, keraha but

O Romeo Varga kerel buti vaš e slovinsko organizacija RRA Mura, savi hiňi jekh le maškarmutne partnerendar andro projektos, savo džal pro Čechi, the vičinen les „Podpora Romů v Praze“. E regionalno agentura Mura hin angluno institutos vaš o feder dživipen pre regionalno parametros andre Slovinsko. Bajinel pal o cinavkeriben, investiciji andre aver štati, pal turisticke droma (dživipen), afe tiš but bajinel pal oda, sar pes del feder te dživel pre luma, u tiš sar pes phenel pal o socialno feder dživipen. Andro feder socialno dživipen perel tiš oda, hoj o čore lokaliti, kaj bešen but Roma, kamen te integrinel.

10 – 11

O komentimen ačhiben, e anketa

O vojtěch Lavička:

Gule the kirke deštheochto berša

Imar pregejle deštheochto berša akorestar, sar has sar pes phenel, e sametovo revolucija. Akor 17. novembroste 1989 kerde o študenta e manifestacija. O autoris dikhel pal ale berša, the kerel e bilancija, so lačho the na lačho amenge, le Romenge, e nevi demokracija anda.

12

O hiri khatar e luma

Kisitind'a: e Renata Berkyová

E organizacija Football Against Racism in Europe (FARE) kerel jekh kurko o akciji mujal o rasismos tel o nav Action Week. Kije akcija pes thovela the o Čechiko fotbalovo klubos Bohemians 1905. Ča jon pro Čechi hine akana jekhetanes le Liberciha aktivne andro projektos FARE.

Andre Moskva o skiňi murdarde vaš e rasa maškarmutnes mistros andro šachi le Sergejis Nikolajevičis.

13

O komentaris

O Michal Čermák:

Pal o antidisriminačno ruv the calo čechiko (disrimiňimen) koza (buzňi)...

Sar dičhola avri o antidisriminačno zákonos imar genenas andre Poslanecko sněmovňa. Te les lelas akana o Parlament ČR avka sar hino kerdo, ta na anela nič nevo. Anglunes vaš oda, hoj andre nane o inštituti, save mujal e diskriminacija vareso šaj keren. Te lena ajso zákonos, so amenge phenela, hoj e diskriminacija nane legalno, ta pre oda amenge šaj mukhas o pravne řila, so amen hin akana.

14 – 16

So hin učhardo

O Tomáš Holub:

O Pohár města Žižkov -2-to berš amatersko boksersko turnajis

Pale pal jekh berš pen 5. oktobriste 2007 chudle te marel o nekh feder boksera andre ČR pro turnajos vaš o „Pohár města Žižkov. O turnajis kerďa o treneris khatar o klobos BC Žižkov o Stanislav Tišer, imar les džanen, khatar amaro žurnalis. Marenas pen o Roma le gadženca.

17

E literatura

Kisitindřa: E Lenka Nádvořníková

Perši gendři, so irindřa e Erika Oláhová „Nakamav te džal pale pal o mule“ has predal o manuša, so genen, but interesantno. Lakeri gendři le paramisenca, džanel le manušen the te hine sikhade pro nalačhipen, mištes te daravel avri, the but palal duminen. Čačes nane nič maškar amende the o Devloro?

18

O športos

O Tomáš Holub:

Merav pal o športos

Biš beršengero fotbalistas o Mirek Čonka, vičinen les Čoni, paš oda, sar phirel pre maškarutňi škola, imar chudel o love vaš o fotbalis. Bavinel vaš o FK Česká Lípa the šaj les užarel bari fotbalovo kariera.

19

Amare jakhenca

O Tomáš Bystrý:

Andro vasta na řikeras řič

Andre rubrika vaš o terne džas pale kijo 17. novembris - sar pes phenel kije sametovo revolucija. O Tomáš Bystrý kamelas te džanel, so džanen o terne pal oda, sar oda has anglal e revolucija, the andre rubrika hin mekh pal ada tematos o vakeriben le politolog-oha, savo pes vičinel Jiří Pehe.

20

Džas pal o romano vodři

E Růžena Godlová:

Pal o topanki přindřares manušes

Penda beršengero o Jaroslav Piskor phirelas pre Střední odborné učiliště obuvnické v Liberci the akorestar přikerel o topanki. Dživel peske mištes, kerel Karlinoste, aře mekh kerďa Prahate trin pobočki. O manuša pal leste rado aven pale.

21

Le bašavibneskeri recenzija**O Vladimír Vlasák:****La cimbalma paš o tradicija u paš o popos**

La cimbalma kijo tradiciji popularne gífa E romaňi cimbalovo bašaviben khatar o Libercis ačhíla andro berš 2002. Kamel te bašavel pre tradične inštrumenti, sar hine e cimbalma, lavuta, abo e harmoňika, the te sikhavel o tradično romano bašaviben. Sar kerde, šaj šunen pre lenger albumos Bijav.

22 – 23

O Martin Grinvalský:**Imar pregejľa pandž berš sar has mukhlo o Pilotní projekt policejní asistence**

O Mgr. Sri Kumar Vishwanathan, šeralo o.s. Vzájemné soužití, has maškar o anglune manuša pre upruňi Morava, so kerde o projekos policejní asistence. Tel oda pes maškar o Roma Ostravate našađa e lichva, afe o manuša andro projektos the e policija pes maren avre na legalne bibachtalipnenca.

24 – 25

O kulturne skľenčini**Kisitindľa: E Radka Steklá**

Andre paramisengeri peršo literarno buťi Trispras sikhavel o autoris Gejza Horváth, verekana pheraseha, varekana phares realnones o dživipen ke leste khere, sar has cikno čhavoro. Andre dešthetrin čechike fori džal kijo agor butžanrovo festivalos Dialog kultur; o Kulturne skľenčini tumen vičinen pre agorutne festivalove akciji.

TIRAŽ:

Romano vodi
romská duše

Ročník: V
 Číslo: 11/2007
 Vychází: 21.11. 2007
 Cena: 20 Kč
 Předplatné: 18 Kč

Vydavatel:
 ROMEA, o.s.
 Nad Primaskou 38,
 100 00,
 Praha 10

Vychází za podpory
 Ministerstva kultury ČR
 IČO: 266 13 573

Adresa redakce:
 ROMEA, o.s.,
 Žitná 49, 110 00, Praha 1
 tel./fax:
 257 329 667, 257 322 987
 e-mail:
 romea@romea.cz
 internetová adresa:
 www.romea.cz

Šéfredaktor: Jarmila Balážová / Sekretariát: Rana Horvátová /
 Internetové vydání: Zdeněk Ryšavý / Fotograf: Pavel Kubeš /
 Grafická úprava: Jiří Miňovský Romské překlady: Eva Danišová /
 Inzerce: Zdeněk Ryšavý / Předplatné: Rana Horvátová /
 Redakční rada: Robert Bledý, Eva Danišová, Eva Davidová, Vladimír Červeňák, Jan Rác.
 Osvit a tisk: Studio WINTER, s. r. o. Rozšiřuje: Dub s. r. o.
 Periodicita magazínu: měsíčník
 Registrační číslo MK ČR: E 14163

Glaja Arap - Ursari, Moldávie, 2007

© Foto: Lukáš Houdek

VŠICHNI ROMOVÉ (A NEJEN ONI) V ČESKÉ REPUBLICE MAJÍ VÝZNAMNÝ DEN...

ODCHÁZÍ JIMÍ TOLIK "MILOVANÝ" MÍSTOPŘEDSEDA VLÁDY A BÝVALÝ STAROSTA...

MNOHÝM Z NICH ZMĚNIL NAVŽDY ŽIVOT

KDO ŠETŘÍ, MÁ ZA TŘI!!!

JINÍ JEDÍ, JIRKA ŠETŘÍ

JIRKA JE NAŠ!!

A VLASTNĚ SE OD NĚKTERÝCH Z NICH ANI TOLIK NELÍŠÍ...

... TAKÉ PŘECI POBÍRAL SOCIÁLNÍ DÁVKY

Cestujte zdarma
MČK KDU-ČSL

...lování s Čunkem

CHUDÁČEK
MALEJ!

TAK DOUFÁM, ŽE SE
NÁM JIRKA NEZTRATÍ, A ŽE SI
ASPOŇ JAKO STANDA ZAŘÍDÍ
NĚJAKEJ DOBŘEJ KŠEFT:)

60115